

VBDO maakt
duurzaam beleggen
mogelijk

Inhoudsopgave

Over dit verslag 5

1. Voorwoord van de directie 6

2. Verslag van het bestuur 8

3. De kern van de VBDO visie, missie, ambitie en strategie 9

4. Projecten over duurzaam beleggen 12

5. Projecten over duurzaam ondernemen 20

6. Vooruitzichten voor 2014 25

7. Communicatie 26

8. Netwerken 29

9. Waar je ons tegenkomt 30

10. VBDO en Financiën 32

11. Duurzame bedrijfsvoering 46

Bijlages

- Lijst institutionele leden 49
- Engagement met beursgenoteerde bedrijven 50
- Berekeningen van de milieubelasting door VBDO 52
- GRI Index 53

VBD0 maakt
duurzaam beleggen
mogelijk

Utrecht, 12 maart 2014

Lectori Salutem!

In enkele jaren tijd is de VBDO het grootste en meest productieve Sustainable Investment Forum (SIF) van Europa geworden en heeft zij zich aangesloten bij het netwerk van de grootste SIF's in de wereld: 'The Global Sustainable Investment Forum'.

Ging het vorige jaarverslag in op VBDO kernwoorden "Onafhankelijk, respectvol, deskundig, gedreven en duurzaam", het verslag over 2013 heeft het thema "VBDO maakt duurzaam beleggen mogelijk."

Wij zijn nog steeds de enige beleggersvereniging in Nederland die opkomt voor de belangen van institutionele en particuliere beleggers die willen bijdragen aan duurzame ontwikkeling.

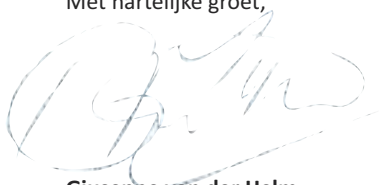
Een van de belangrijkste bijeenkomsten in 2013 was onze eigen stakeholderdialoog, waarin een groep van betrokkenen bij onze vereniging meedacht over zaken als het vergroten van onze impact op de samenleving, het versterken van de samenwerking met onze leden en het verbeteren van onze financiële veerkracht.

Zoals gebruikelijk hanteert de VBDO een verslag volgens de richtlijnen van het Global Reporting Initiative. Hierbij wordt aandacht besteed aan de relevante duurzaamheidsindicatoren en vindt een controle plaats door een externe accountant. Voor een kleine organisatie zoals de VBDO is dit een hele investering maar we zijn het aan onze stand verplicht.

De VBDO kan haar werk niet doen zonder haar leden en sponsors. We willen deze hierbij dan ook van harte bedanken voor hun bijdrage in het afgelopen jaar. Ik wil u van harte uitnodigen om met de VBDO in gesprek te gaan over dit jaarverslag en uw opmerkingen en suggesties met ons te delen.

*Voor informatie, vragen en opmerkingen kunt u rechtstreeks mailen met:
Giuseppe.vanderhelm@vbdo.nl*

Met hartelijke groet,

Giuseppe van der Helm
Executive Director VBDO
+31 (0)30 234 00 31
www.vbdo.nl

In 2013 was er genoeg gaande in de wereld. We maakten een troonswisseling mee, Nederland kampte nog altijd met een economische crisis, het vertrouwen in de financiële sector is nog steeds niet hersteld, de burgeroorlog in Syrië woedde door en Nelson Mandela overleed.

Leden

Het aantal institutionele leden van de VBDO groeide dit verslagjaar tot een recordhoogte. Helaas nam ook dit jaar het aantal particuliere leden af, in overeenstemming met een trend die zich de afgelopen jaren voordoet bij vrijwel alle verenigingen in Nederland.

Projecten hebben effect

De jaarlijkse herhalingen van de benchmarks ketenbeheer, verzekeraars en pensioenfondsen hebben een positief effect. Vooral de benchmark "Verantwoord Beleggen door Pensioenfondsen" wordt door de sector gewaardeerd. Dat merken we bijvoorbeeld aan het feit dat alle 50 pensioenfondsen die benaderd zijn door VBDO aan het onderzoek hebben meegedaan. We zien dat vergeleken met vorig jaar verschillende pensioenfondsen stappen in de goede richting hebben gezet. Het eerste exemplaar van de Benchmark Verantwoord Beleggen door Pensioenfondsen werd op 14 november 2013 in Den Haag in ontvangst genomen door Jetta Klijnsma, Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Naar aanleiding van het onderzoek naar het verantwoord Ketenbeheer van genoteerde bedrijven won Philips de VBDO Verantwoord Ketenbeheer Award 2013. Philips heeft voor het zevende achtereenvolgende jaar zijn topospositie weten te behouden, en ontving zijn Award bij KPMG te Amstelveen tijdens een congres rondom verantwoord ketenbeheer.

Duurzaam sparen en beleggen trekt aan

Elk jaar doet de VBDO onderzoek naar duurzaam sparen en beleggen door Nederlanders. Dit jaar zagen we de particuliere markt voor duurzame spaar- en beleggingsproducten stijgen met 9,2 procent, van ruim 18 miljard euro naar bijna 20 miljard. Deze groei is beduidend hoger dan de algemene marktgroei. Over de afgelopen tien jaar liet de markt voor duurzaam sparen en beleggen een consistente groei zien. In die periode is deze markt is drie keer zo groot geworden. We zien nu een groei, geheel op eigen kracht van de reguliere producten. Blijkbaar heeft de particuliere belegger de waarde ontdekt van duurzaamheid. Het onderzoek werd tijdens een persconferentie in Nieuwspoort gepresenteerd.

Bedrijfsleven en mensenrechten

Bedrijven erkennen in toenemende mate het belang van mensenrechten, maar hebben moeite met de implementatie ervan. Dat was de voornaamste conclusie van een onderzoek naar de praktijk bij beursgenoteerde bedrijven en investeerders, samen met CNV International, ICCO en PwC.

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen zijn zich in toenemende mate bewust van het belang van mensenrechten en hun eigen rol daarin. Ongeveer de helft van alle Nederlandse beursgenoteerde bedrijven heeft een mensenrechtenbeleid geformuleerd. Daarin erkennen ze dat ze een rol hebben in het borgen van werknemersrechten als het recht op leefbaar loon, een gezonde en veilige werkplek en het recht om zich in vakbonden te verenigen. Weinig bedrijven weten dit beleid te vertalen in concrete stappen om de mensenrechten te waarborgen. De voorlopers gebruiken concrete doelen op het gebied van eerlijk loon, diversiteit, vakbondsvrijheid en veiligheid. Maar daar houdt de visie op mensenrechtenbeleid veelal op. Wij hopen dat door het delen van best practices in het rapport de anderen deze zullen volgen. De resultaten werden besproken met bedrijven, beleggers en NGO's tijdens een congres dat geopend werd door minister Ploumen.

Analistennetwerk

Het analistennetwerk is in 2012 opgestart en vervolgd in 2013. Het netwerk brengt duurzame en mainstream analisten en portfolio-managers bij elkaar. Tijdens de bijeenkomsten wisselen analisten kennis uit, vormen een netwerk en treden direct in contact met grote ondernemingen om ze te bevragen over hun duurzaamheidsambities. In 2013 waren er o.a. bijeenkomsten over ESG Integratie, fixed income, schaliegas, de Carbon bubble en spraken we met de CFO van AKZO Nobel.

Van duurzame strategie naar betere marktpositie

VBDO organiseert elk jaar (multi-)stakeholderdialogen voor beursgenoteerde bedrijven. Hierbij krijgen bedrijven in een korte tijd een helder beeld van hoe verschillende betrokken partijen (stakeholders) menen dat duurzaamheid geïntegreerd kan worden in de strategie en hoe dit tot een betere marktpositie kan leiden. In 2013 deden we dit voor 7 bedrijven en voor een branche-organisatie.

Belastingbeleid nieuw thema op aandeelhoudersvergaderingen

In 2013 werden 63 algemene vergaderingen van aandeelhouders (AvA's) bezocht. De VBDO verzorgde ook het engagement voor een enkel vermogensfonds. De VBDO stelde tijdens de AvA's vragen over duurzame remuneratie, biodiversiteit, mensenrechten en belastingbeleid. De VBDO pakte in 2013 voor het eerst multinationals aan op belastingbeleid en belastingontwijking.

Aan de beurs genoteerde bedrijven die geen of nauwelijks belasting betalen lopen reputatierisico's. De VBDO vroeg daarom naar grotere transparantie en rapportage over belastingbeleid van beursgenoteerde bedrijven per land. VBDO is daarbij van mening dat Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen meer is dan "voldoen aan de wet". De impact van het engagement van de VBDO blijkt uit het feit dat 89% van alle bedrijven ons een of meerdere toezeggingen doet, waarvan 85% wordt nagekomen.

Organisatie

Al deze activiteiten deden we niet alleen met een steeds groter team, maar ook met de ondersteuning van een grote groep trainees en stagiaires. Het vaste team werd uitgebreid met een PA Plus, die naast het ondersteunen van de directeur het analisten netwerk coördineert en de ledenwerving voor zijn rekening neemt.

Eurosif

Eurosif bouwde haar lobby en netwerkfunctie met en rond de EU verder op. In september werd de Annual Meeting in Parijs gehouden. Hier is de basis gelegd voor verdere samenwerking met andere SIF's om de Benchmark Verantwoord Beleggen door Pensioenfondsen in Europees verband uit te voeren.

Financiële resultaten

Het uiteindelijke financiële resultaat stond onder invloed van de financiële en economische crisis sterk onder druk.

Delen om te krijgen

De onderzoeken van de VBDO worden opgevolgd door seminars en conferenties over best practices en het delen van dilemma's om met de verschillende partijen, beleggers, bedrijven en de civil society in gesprek te gaan en verduurzaming te stimuleren.

Uiteindelijk is dit misschien wel de meest kenmerkende rol van de VBDO, met haar gevarieerde ledenbestand: het bij elkaar brengen van verschillende groepen om samen praktische oplossingen te vinden om een meer duurzame samenleving te creëren.

Duurzaam beleggen mogelijk maken, een vooruitblik naar 2014

De variëteit aan activiteiten mag groot zijn, het gemeenschappelijk uitgangspunt is echter steeds 'duurzaam beleggen mogelijk maken'. Onze onderzoeken zijn gericht op het vinden van praktische oplossingen voor vaak complexe zaken, zoals investeren in bezette gebieden, en best practices op het gebied van ESG Integratie of engagement. Aan de bedrijvenkant willen we met onze onderzoeken bereiken dat er meer duurzame investeringsmogelijkheden zijn.

De VBDO wil in 2014 meer aandacht besteden aan de duurzame bestedingen van consumenten, niet alleen voor spaarproducten, duurzame fondsen en aandelen, maar ook voor geld dat weggezet wordt bij pensioenfondsen en verzekeraars. Volgend jaar willen we onze drie websites een flinke upgrade geven. Naast vbdo.nl zijn dat duurzaamtaandeel.nl, waar u beursgenoteerde bedrijven met elkaar kunt vergelijken en een duurzame keuze voor een aandeel kunt maken, en goed-geld.nl, waar u kunt zien hoe u uw geld duurzaam kunt beleggen. In 2014 starten we met een cursus Duurzaam Beleggen voor particulieren, evenals trainingen voor bestuurders van pensioenfondsen.

Onze stakeholders, die we eind december consulteerden bij een stakeholderdialoog, gaven aan dat de VBDO echt als 'thought leader' werd gezien op het terrein van duurzaam sparen en beleggen. Daarbij werd aangegeven dat we best wat prikkelender mogen optreden. We doen dit graag en altijd op constructieve wijze. Daarbij verliest de VBDO niet uit het oog dat ze naast een maatschappelijke organisatie een vereniging is, die zijn kracht vindt in de samenwerking met haar leden en het vinden van praktische oplossingen die duurzaam beleggen mogelijk maken.

Giuseppe van der Helm

Executive Director VBDO

Utrecht, 12 maart 2014

VBDO maakt duurzaam beleggen mogelijk

8

Duurzaam beleggen mogelijk maken

De afgelopen jaren heeft de VBDO laten zien ook in een guur economisch klimaat op niveau te kunnen opereren. Gelukkig wijzen de economische barometers op een voorzichtig herstel in 2014.

VBDO streeft een duurzame en verantwoorde kapitaalmarkt na, vanuit de achterliggende gedachte dat dit leidt tot een gezondere wereld en een meer rechtvaardige samenleving. De VBDO wil met haar acties en impact de toenemende belangstelling voor duurzaam beleggen verder stimuleren.

Resultaten

De VBDO sluit voor het tweede opeenvolgende jaar helaas af met een verlies; dit bedroeg over 2013 - 38.652 euro. Dit kan grotendeels worden toegeschreven aan sterk tegenvallende projectbaten, waaraan vooral de financieel-economische crisis debet was. Het aantal particuliere leden nam in 2013 wederom licht af, maar daar stond een verheugende aanwas met enkele institutionele leden tegenover.

Goedkeuring jaarverslag

Conform artikel 12.3 van de statuten van de VBDO leggen wij de verenigingsleden hierbij het Jaarverslag over 2013 ter goedkeuring voor.

Het bestuur wil een algemene reserve aanhouden ter grootte van de helft van de jaarlijkse structurele lasten. Uitgaande van de structurele lasten in 2014 (dit zijn de personeels- en huisvestingskosten) is de omvang van de algemene reserve gemaximeerd op € 249.000 euro.

Algemene Ledenvergadering 2013

De Algemene Ledenvergadering (ALV) van de VBDO vond op 3 april 2013 plaats in het Academiegebouw aan het Damplein, het ceremoniële en representatieve hart van de Universiteit Utrecht.

Frans Beckers verzorgde aansluitend de lezing "Grondstof-schaarste als kans voor innovatie". De Managing Director van het Environmental Protection Encouragement Agency discussieerde na zijn lezing met de aanwezigen verder.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van de VBDO kwam in 2013 vier maal bij elkaar. De vergaderingen werden in overleg met de bestuursvoorzitter voorbereid door de directie. Aan de orde kwamen onder andere de periodieke toetsing van de financiële resultaten van de begroting en de plannen voor het volgende jaar.

Vooruitblik

VBDO kijkt vooruit naar een wederom productief jaar. De vereniging verwerkt in 2014 de resultaten van de Interne Stakeholderdialoog die zij eind 2013 hield. Die resultaten worden de pijlers onder de herijkte strategie, die de komende vijf jaar zal gelden.

Jan Pieter Six

Bestuursvoorzitter VBDO

Utrecht, 12 maart 2014

DE KERN van de VBDO

De VBDO is de enige vereniging van aandeelhouders en beleggers die zich specifiek richt op duurzaamheid. De VBDO heeft als doel: “Het behartigen van de belangen van institutionele en particuliere beleggers die wensen bij te dragen aan duurzame ontwikkeling”. De VBDO treedt om die reden op in het maatschappelijke debat over duurzaamheid. Omdat de VBDO voornamelijk aandeelhouders vertegenwoordigt, voert zij het debat met beursgenoteerde ondernemingen en institutionele beleggers.

9

VBDO maakt duurzaam beleggen mogelijk

Onze visie, missie en ambities

VBDO heeft in 2013 de basis gelegd voor de herijking van de bestaande strategie. Begin 2013 legde het vaste team van medewerkers de basis. Eind 2013 hield de VBDO een stakeholderdialoog met haar leden. De VBDO verwerkt de suggesties die uit deze dialoog zijn voortgekomen in haar strategie voor de komende vijf jaar.

Strategie

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) is opgericht met het doel om de kapitaalmarkt te verduurzamen. Een markt die naast financiële criteria ook rekening houdt met sociale en milieucriteria. De VBDO maakt multinationals en beleggers bewust van hun bijdrage aan een duurzame kapitaalmarkt. Dit doet de vereniging door hen te wijzen op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

VBDO werkt samen met financiële instellingen aan de verduurzaming van de kapitaalmarkt

Onveranderd blijft de inzet van de VBDO om de kapitaalmarkt te verduurzamen. De VBDO doet dit samen met financiële instellingen, zoals banken en verzekeraars. De vereniging roept deze bedrijven op om meer mogelijkheden aan te bieden voor beleggers die verantwoord en duurzaam willen beleggen en op die manier de markt van duurzaam beleggen te vergroten. De VBDO doet deze oproep door onderzoek te doen, door events te organiseren en politieke lobby.

VBDO werkt samen met beursgenoteerde ondernemingen aan de verduurzaming van de kapitaalmarkt

De VBDO volgt Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen kritisch. De vereniging stelt vragen over het gevoerde duurzaamheidsbeleid op aandeelhoudersvergaderingen en doet onderzoek op thema's zoals verantwoord ketenbeheer en mensenrechten. De VBDO biedt, naar aanleiding van de resultaten uit haar onderzoeken, best practices aan beursgenoteerde ondernemingen aan om ze handvatten te bieden om verder te kunnen verduurzamen. Voorbeelden zijn de Praktijkgids voor Duurzame Remuneratie uit 2010, waarin beschreven staat op welke manier bedrijven de koppeling kunnen maken tussen duurzaamheidsprestaties en de remuneratie van bestuurders. Een ander voorbeeld van handreikingen aan ondernemingen is de uitgave “Take a closer look, current practices of Dutch business on human rights” over de toepassing van de OESO richtlijnen.

VBDO stakeholderdialogen formuleren ambitie-niveaus van het duurzaamheidsbeleid van ondernemingen

De VBDO organiseert stakeholderdialogen met beursgenoteerde bedrijven. Dit doet de vereniging met als doel om het duurzaamheidsbeleid van bedrijven te verbeteren. De VBDO vindt het belangrijk dat bedrijven stakeholders actief betrekken bij het vaststellen en doorvoeren van de strategie en het duurzaamheidsbeleid.

VBDO heeft een unieke positie in een (inter)nationaal netwerk

De VBDO is lid van het MVO Platform en trekt samen met andere NGO's op om de overheid en de politiek op te roepen duurzaamheid actiever te stimuleren en bedrijven op te roepen te verduurzamen. De VBDO richt zich daarbij op normering die is gebaseerd op internationaal erkende normen. Het nastreven van (inter-)nationale normen en afspraken is voor de VBDO belangrijker dan het najagen van incidenten en issues. Waar mogelijk probeert de VBDO, gezien haar unieke positie, te bemiddelen tussen de verschillende belanghebbenden. Tenslotte is en blijft de VBDO een multi-stakeholderorganisatie met particuliere en institutionele leden, een unieke positie in een omvangrijk (inter)nationaal netwerk.

Het team en het bestuur vormen de basis van de VBDO

De VBDO wil voor haar leden stevige ambities realiseren. Dit doet de vereniging met een toegewijd bestuur en een deskundig team dat zich met de dagelijkse werkzaamheden van de vereniging bezighoudt.

Het bestuur van de VBDO in 2013

Het bestuur van de VBDO heeft voornamelijk een toezichthoudende functie als het aankomt op de dagelijkse werkzaamheden. Het bestuurt op afstand. De leden van het bestuur worden benoemd door de Algemene Ledenvergadering. Het bestuur telde in 2013 zes leden.

Bestuursleden zijn onafhankelijk en kunnen eenmaal voor een periode van vier jaar worden herbenoemd. De bestuursfuncties zijn op vrijwillige basis. Het bestuur stelt het rooster van aftreden vast.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de dagelijkse werkzaamheden en aansturing van de medewerkers ligt bij de directeur, die aan het bestuur verantwoording aflegt. Op basis van de door de Algemene Ledenvergadering vastgestelde visie, missie en strategie stelt het bestuur het jaarplan en de daaraan gekoppelde begroting vast. De begroting wordt ter kennisgeving voorgelegd aan de Algemene Ledenvergadering.

VBDO lidmaatschappen en inspraak

De VBDO heeft institutionele en particuliere leden. Deze leden zijn geïnteresseerd of werkzaam in het veld van duurzaam beleggen en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Zowel institutionele als particuliere leden hebben directe inspraak op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering.

Daling van het aantal particuliere leden

Het aantal particuliere leden daalde van 674 in 2012 naar 639 in 2013. Opzeggingen houden vooral verband met bezuinigen in de huiselijke situatie en overlijden. Er is geen ledenwervingsactie gedaan in 2013.

Kwartaaloverleg voor de institutionele leden van de VBDO: de Platform meetings

De VBDO houdt ieder kwartaal een bijeenkomst met haar institutionele leden, het zogenaamde 'Platformoverleg'. Tijdens deze overleggen bespreken de projectmanagers van de VBDO de onderzoeken, events en toekomstige projecten.

Platformoverleg

VBDO houdt eens per kwartaal een bijeenkomst met haar institutionele leden, het 'Platformoverleg'. Tijdens deze overleggen worden de lopende en op handen zijnde projecten besproken. Kennis en ervaring op het terrein van duurzaam beleggen worden uitgewisseld. Het overleg eindigt met een externe spreker waarmee het platform een discussie aangaat over een duurzaam thema. In 2013 is het platform interactiever geworden en fungeerde het als "Duurzame denktank" met inhoudelijke input voor de projecten van de VBDO.

LEDEN van het VBD0 bestuur

Bestuursvoorzitter

De heer J.P.H. Six

Datum van benoeming: 30 maart 2010

Einde termijn: 2014 (eerste termijn)

Werkzaam als: Zelfstandig adviseur (SIX*CSR Consulting)

Relevante nevenfuncties:

- Voorzitter Raad van Commissarissen ASN Vermogensbeheer BV
- Voorzitter/penningmeester van de Districtscommissie 's-Hertogenbosch/ Eindhoven van Stichting Fonds 1815
- Algemeen Secretaris van het Studiegezelschap voor Economische Politiek (opg. 1931)
- Voorzitter Stichting Vrienden van het Geldmuseum
- Eigenaar van SIX CSR Consulting, adviesbureau voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Penningmeester

De heer. J.A.J.W. Nieuwenhuys

Datum van benoeming: 24 maart 2009

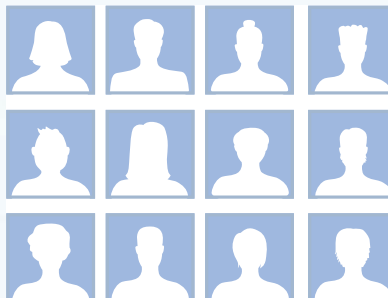
(Penningmeester vanaf 30 maart 2010, daarvoor 'lid van bestuur')

Einde termijn: 2013 (eerste termijn)

Werkzaam als: Directeur ASN Vermogensbeheer

Relevante nevenfuncties:

- Bestuurslid Stichting Haëlla
- Bestuurslid stichting Human Rights Watch
- Bestuurslid stichting Jan 17
- Bestuurslid stichting Pymwymic
- Bestuurslid bij Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij.

Bestuursleden

Mevrouw M. van Putten

Datum van benoeming: 30 maart 2010

Einde termijn: 2014 (eerste termijn)

Werkzaam als: Senior Advisor van het Complaints Mechanism van de Europese Investeringsbank, Lid van de Independent Compliance Review Mechanism van de African Development Bank tot juni 2011.

Relevante nevenfuncties:

- Lid Raad van Toezicht Share Fair Fund Triodos Bank
- Sinds mei 2013 Onafhankelijk Lid OESO National Contact Point
- Sinds 2010 senior advisor Complaints Mechanism European Investment Bank
- Lector Accountability in Financial Sector Windesheim Hogeschool.

Mevrouw L. van Westerlaak

Datum van benoeming: 17 april 2012

Einde termijn: 2016 (eerste termijn)

Werkzaam als: Beleidsadviseur Sociaal-Economische Zaken FNV Vakcentrale

Relevante nevenfuncties:

- Mede-oprichter van het Initiatief Duurzame Handel IDH
- Plaatsvervangend lid SER commissie IMVO
- Lid van de NEN Normcommissie ISO 26000
- FNV vertegenwoordiger bij stakeholderbijeenkomsten NCP en bij TUAC, OESO (vanwege de OESO richtlijnen voor multinationals)
- Bestuurslid QuestionMark.

De heer R. Kooloos

Datum van benoeming: 17 april 2012

Einde termijn: 2016 (eerste termijn)

Werkzaam als: Director Sustainable Development bij ABN AMRO Bank N.V.

Relevante nevenfuncties:

- Commissaris start Green Fonds 2

Hoe duurzaam belegt uw pensioenfonds

VBDO onderzocht 50 Nederlandse pensioenfonds
over duurzaam beleggingsbeleid

TOP 5 PENSIOENFONDSEN met duurzaamste beleggingsbeleid

1. Pensioenfonds Zorg en Welzijn

2. Bedrijfspensioenfonds voor de landbouw

3. Pensioenfonds PNO Media

12

4. ABP

5. PME Stichting Pensioenfonds
voor Metalektro

Waarom is duurzaam beleggen door
pensioenfonds belangrijk?

Vanwege ethische overwegingen en gezien
de betere rendement / risico verhouding
van bedrijven
op de lange termijn

Pensioenfondsen kunnen winst boeken bij dialoog

Conclusies van het onderzoek:

Bestuurders pensioenfondsen laten duurzaam beleggen **vaak teveel** over aan **fondsmanagers**.

Bestuurders ontwikkelen **te weinig eigen visie** op het duurzaam beleggingsbeleid en overleggen daarover ook nauwelijks met deelnemers en deelnemersraden.

Slechts 4 op de 10 pensioenfondsen maakt gebruik van andere externe adviseurs dan hun fiduciair manager.

Beslissingen over duurzaam beleggen laten de meeste pensioenfondsen over aan de fondsmanagers van **externe financiële dienstverleners**.

Meerderheid van pensioenfondsbesturen **laten na een eigen visie te ontwikkelen**.

13

VBDO onderzocht 50 pensioenfondsen

Percentage vrouwen in besturen van pensioenfondsen: **14%**

Consultaties duurzaam beleggingsbeleid met belanghebbenden: **22%**

VBDO geeft pensioenfondsen de volgende handreikingen om het beleggingsbeleid te verduurzamen:

Ronde tafelbijeenkomsten organiseren met deelnemers en daar spreken over ethische kwesties, zoals het al dan niet investeren in tabaksproducenten.

Stem op aandeelhoudersvergaderingen

Voer engagement gesprekken met bedrijven zodat zij verduurzamen

Duurzaam Beleggen voor bestuurders

van pensioenfondsen

**VBDO
CURSUS**

14

**In de cursus
komen
de volgende
onderwerpen
aan bod:**

Waarom
is duurzaam beleggen
van belang?

Wat is het **effect**
op rendement?

Wat zijn de
verantwoordelijkheden
van het bestuur op dit thema?

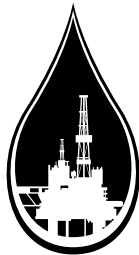
Welke **instrumenten** zijn er
om duurzaam beleggen
VORM te geven?

In samenwerking met **CNV**

Hoe zit het met mensenrechten en de mijnbouw, olie- en gasindustrie?

VBDO REPORT

Wat is er
aan de hand?

Nederlandse pensioenfondsen hanteren grotendeels vergelijkbare, algemene duurzaamheids-criteria in het beleid, zoals de UN Global Compact.

Sectorspecifieke richtlijnen, zoals de Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) worden veel minder toegepast in het beleggingsbeleid.

Het mensenrechtenbeleid van Nederlandse pensioenfondsen lijkt op het eerste gezicht relatief uniform, maar er zijn verschillen in de implementatie!

Het verschil zit vooral in engagement trajecten met bedrijven waarin zij beleggen.

Ondanks grote misstanden in de mijnbouw, olie- en gasindustrie, zijn er weinig bedrijven die worden uitgesloten.

15

Aanbevelingen van de VBDO

Neem
sectorspecifieke richtlijnen
op in het **beleggingsbeleid**

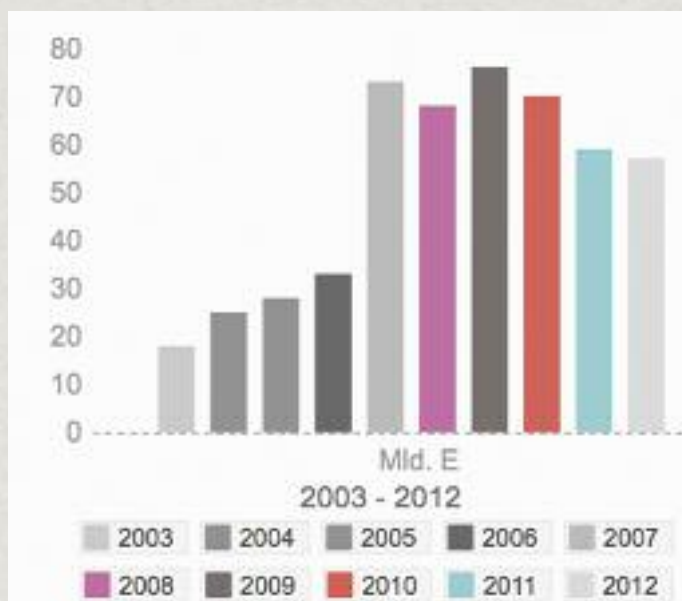

Maak gebruik van
meerdere bronnen
en verschillende
dataprovers

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling heeft het onderzoek gedaan in samenwerking met **onderzoeksbureau Profundo**
Het is mede mogelijk gemaakt door **Oxfam Novib**

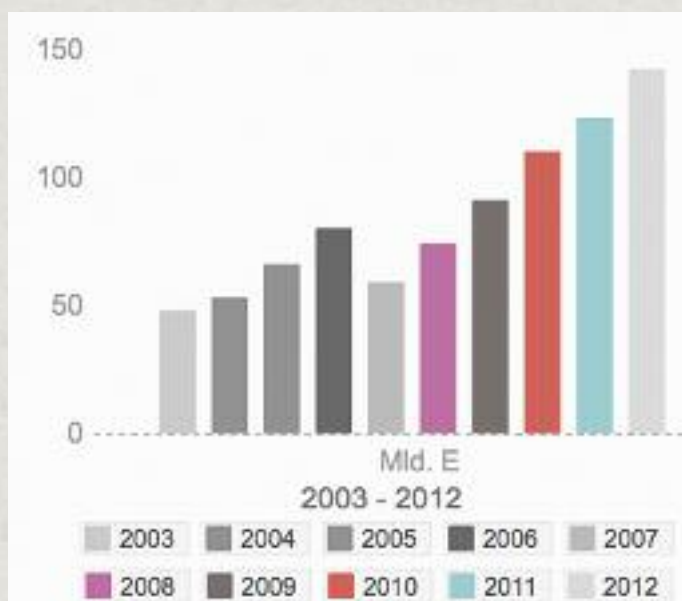
Markt duurzaam sparen en beleggen trekt aan

De belegger ontdekt de
waarde van duurzaamheid

MARKT VOOR DUURZAAM BELEGGEN 2003-2012

Steeds meer banken bieden beleggingsproducten aan met het predicaat 'verantwoord', waarbij maatschappelijke en ethische afwegingen worden meegenomen in criteria voor een beleggingsfonds.

MARKT VOOR DUURZAAM SPAREN 2003-2012

"We zien nu een groei, geheel op eigen kracht van de reguliere duurzame producten", aldus Giuseppe van der Helm.
"Blijkbaar heeft de particuliere belegger de waarde ontdekt van duurzaamheid."

Het rapport werd tijdens de "Week van het Duurzaam Beleggen 2013" gelanceerd tijdens een persconferentie in International Perscentrum Nieuwspoor te Den Haag.

Drs. C. Van Nieuwenhuizen (VVD lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en voorzitter van de vaste commissie voor Financiën) heeft het eerste rapport in ontvangst genomen uit handen van Giuseppe van der Helm, directeur van de VBDO.

Het onderzoek is mogelijk gemaakt met inhoudelijke en financiële steun van ASN Bank en ABN Amro.

Duurzaamheid vaak ondergeschoven kindje in de Private Equity sector

Duurzaamheid krijgt weinig aandacht van Private Equity partijen

Conclusies van het onderzoek:

Van de 16 onderzochte Private Equity huizen hebben 9 een duurzaam investeringsbeleid waarin zij specificeren hoe zij duurzame aspecten meenemen bij hun investeringsbeslissingen

De verschillende beleidsstrategieën op dit vlak laten grote verschillen zien in kwaliteit

De uitvoering is niet altijd in het hele investeringsproces doorgevoerd

De VBDO

**OVER
PRIVATE
EQUITY**

"Wij roepen private equity fondsen dan ook op om met het thema duurzaamheid aan de slag te gaan en, naast financiële, ook concrete duurzame doelstellingen te formuleren en uit te voeren".

Er zijn een aantal partijen en initiatieven in de sector die stappen zetten op weg naar verduurzaming, zoals de Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen, de brancheorganisatie van de participatiemaatschappijen in Nederland.

"Private Equity huizen moeten duurzaamheid vooral niet als verplichting of kostenpost zien. Vanuit zowel het perspectief van risico minimalisatie, als kostenoptimalisatie en als strategische innovatie is een versterkte aandacht voor duurzaamheid een logische stap voor Private Equity huizen."

De beleggersvereniging roept de Private Equity huizen op om relevante duurzaamheidsthema's op te nemen in het gehele beleggingsproces.

Juist dit soort investeerders zijn volgens de VBDO belangrijk in de transitie naar een duurzamere economie omdat er kansen liggen besloten in hun specifieke business model.

De beleggersvereniging onderzocht het duurzaamheidsbeleid van 16 grote Private Equity huizen actief in Nederland.

Van de 16 aangeschreven partijen, ontving de VBDO 9 ingevulde enquêtes.

De 7 partijen die niet reageerden zijn onderzocht aan de hand van publiek beschikbare informatie.

De benchmark "Private Equity: The Future or the Vulture?"

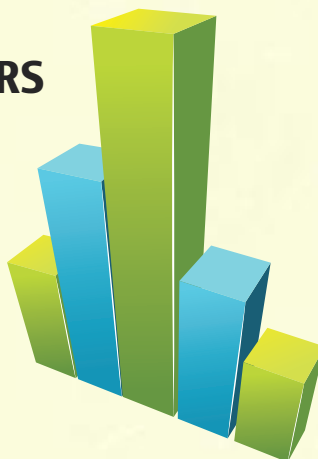
is mogelijk gemaakt door inhoudelijke steun van Deloitte en is gefinancierd door het in 2012 opgerichte VBDO Innovatiefonds.

Hoe duurzaam belegt uw verzekeraar?

VBDO onderzocht 29 Nederlandse verzekeraars

VBDO REPORT

**TOP 5 VERZEKERAARS
met duurzaamste
beleggingsbeleid**

1. **Zwitserleven**
2. **REAAL**
3. **ASR Nederland**
4. **Achmea**
5. **AEGON (NL)**

18

Conclusies van het onderzoek:

Er bestaat een relatie tussen de omvang van het verzekeringsbedrijf en de score in de gepubliceerde benchmark

Steeds meer verzekeraars informeren klanten en stakeholders via de website over het duurzaam beleggingsbeleid

Maar het actief betrekken van klanten of andere belanghebbenden gebeurt nog nauwelijks

Opmerkelijk: Achmea stijgt van 8 naar 4

Kleine verzekeraar is grootste stijger:
Legal & General NL steeg 9 plaatsen
en eindigde op nummer 12

En verder?

Verzekeraars betrekken
klanten of andere
belanghebbenden nauwelijks

“We zouden graag zien dat verzekeraars meer laten zien hoe ze invulling geven aan verantwoord beleggingsbeleid en stakeholders daar vervolgens ook bij gaan betrekken”,

aldus Giuseppe van der Helm, directeur VBDO.

Nulmeting OESO

De OESO-richtlijnen maken duidelijk wat de Nederlandse overheid
(en 45 andere landen) van bedrijven verwacht
bij het (internationaal) zakendoen op het gebied van
Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO).

Ze bieden handvatten voor bedrijven om met
kwesties om te gaan zoals
**ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten,
kinderarbeid of milieu**

Bron: www.oesorichtlijnen.nl

In Nederland is het naleven
van de OESO-richtlijnen
een voorwaarde voor het
krijgen van financiële
overheidsondersteuning bij
internationale handels-
en investeringsactiviteiten.

19

**In 2013 onderzocht de VBD
66 jaarverslagen van
beursgenoteerde bedrijven**

17%

van de 66 beursgenoteerde bedrijven heeft
opgenomen dat de OESO-richtlijnen leidend zijn
voor hun internationale activiteiten in het jaarverslag.

32%

van de 66 beursgenoteerde bedrijven heeft
opgenomen dat de OESO-richtlijnen leidend zijn
voor hun internationale activiteiten in het
duurzaamheidsjaarverslag.

Duurzaamheid

Verantwoord belastingbeleid | Duurzaam beloningsbeleid Mensenrechtenbeleid | Biodiversiteit

De VBDO vroeg op de aandeelhoudersvergaderingen van 64 beursgenoteerde bedrijven naar duurzaamheidsbeleid op vier thema's:

Verantwoord belastingbeleid, Duurzaam beloningsbeleid, Mensenrechtenbeleid en Biodiversiteit

De visie van de VBDO op mensenrechtenbeleid

De VBDO vindt dat wanneer zij werken volgens de OESO-richtlijnen de onderneming transparanter en minder risicovol is.

De visie van de VBDO op duurzaam beloningsbeleid

De VBDO vindt dat de bonus afhankelijk moet zijn van prestaties ten aanzien van duurzame doelstellingen. Op die manier concrete doelstellingen voor duurzaamheidsbeleid gemaakt en dat heeft positieve gevolgen voor de duurzaam ondernemen.

20

DE VISIE VAN DE VBDO

De visie van de VBDO op verantwoord belastingbeleid

De VBDO vindt dat eerlijke belastingafdracht bijdraagt aan lokale ontwikkeling en zorgt voor een goede bedrijfs reputatie.

Beursgenoteerde bedrijven minimaliseren belastingafdracht binnen wettelijke kaders. Deze belastingontwijking treft vooral ontwikkelingslanden die daardoor inkomsten mislopen.

De OESO-richtlijnen

De OESO-richtlijnen maken duidelijk wat de Nederlandse overheid van bedrijven verwacht wanneer zij internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Ze bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan met onder andere mensenrechten.

De visie van de VBDO op biodiversiteit

De VBDO vindt dat beursgenoteerde bedrijven werk moeten maken van het behoud van biodiversiteit. Daarnaast vindt de vereniging dat genoteerde bedrijven efficiënt gebruik moeten maken van natuurlijke hulpbronnen.

Beursgenoteerde bedrijven in de versnelling

Resultaten Verantwoord belastingbeleid

- Bij 4 van de 64 bedrijven is belasting een onderdeel van MVO
- 5 van de 64 bedrijven geven inzicht in belastingafdracht in alle landen waar zij vestigingen hebben

- 25 bedrijven hebben brievenbusfirma's in belastingparadijzen

Resultaten Duurzaam beloningsbeleid

- Driekwart van de 64 bedrijven be trekt duurzaamheidsdoelen bij hun beloningsbeleid
- Het beloningsbeleid van beursgenoteerde bedrijven is vaak niet transparant

- Concrete en meetbare duurzame doelstellingen missen vaak
- 2 van 64 hebben duurzame doelen voor de lange termijn bonus

Resultaten Biodiversiteit

- 31 van de 64 bedrijven schrijft over biodiversiteit in hun jaarverslag

- Over het algemeen besteden bedrijven steeds meer aandacht aan het thema

Resultaten Mensenrechten beleid

- 57 van de 64 bedrijven rapporteert over hun mensen rechtenbeleid

- Bijna de helft heeft risico's en oplossingen in kaart gebracht in hun jaarverslag

21

IMPACT VAN DE VBDO

Verantwoord belastingbeleid

- Meerdere bedrijven sluiten brievenbusfirma's in 2014
- Verschillende bedrijven geven inzicht in hun belastingafdracht in de verschillende landen waar zij vestigingen hebben

Biodiversiteit

- Verschillende bedrijven hebben toezeggingen gedaan en verbeteren beleid en inkoop

Toezeggingen

- De VBDO kreeg van 57 bedrijven toezeggingen dat zij op 1 of meerdere thema's duurzamer gaan ondernemen
- 35 bedrijven hebben de toezeggingen aan de VBDO van 2012 waargemaakt in 2013

VBDO bezocht in 2013 de aandeelhoudersvergaderingen van AirFrance KLM in Parijs en Arcelor Mittal en Aparam in Luxemburg

In 2013 heeft de VBDO in opdracht van een externe goededoelenorganisatie met een grote aandelenportefeuille engagementgesprekken gevoerd met 10 Duitse en 10 Engelse beursgenoteerde bedrijven.

In samenwerking met Cataly

Verantwoord Ketenbeheer

In samenwerking met CNV International en ICCO

De VBDO onderzocht in 2013 de productieketens van
40 beursgenoteerde bedrijven
en concludeerde:

Bedrijven die hun productieketens willen verduurzamen, weten veelal niet goed hoe om te gaan met toeleveranciers die niet goed meewerken

22

Sommige bedrijven dienen meer werk te maken van toezicht.

Bedrijven streven steeds meer naar duurzaamheid

Vooraf wetgeving is aanjager van verduurzaming

Het aantal verduurzamingsinitiatieven neemt toe

De VBDO maakte een extra publicatie over vooruitstrevende vormen van **DUURZAAM KETENBEHEER MANAGEMENT**

Partners in de keten van een bedrijf krijgen ook meer inkomsten

Levert minder risico

Innovatieve praktijkvoorbeelden van Verantwoord Ketenbeheer

Bedrijven krijgen extra inkomsten

Zorgt voor kostenreductie

I.s.m. KPMG Sustainability

Philips won voor de 7de keer de **VBDO Ketenbeheer Award**

Mensenrechten en bedrijven

VBDO schreef in samenwerking met met CNV International, ICCO en PwC de publicatie "Looking Closer"

Het onderzoek is gebaseerd op haar bezoeken aan aandeelhoudersvergaderingen in 2013 en op onderzoek van PwC, waaruit het onderstaande blijkt:

Bedrijven erkennen, in toenemende mate het belang van mensenrechten, maar hebben **moeite met implementatie**.

Weinig bedrijven weten mensenrechtenbeleid te vertalen in concrete stappen om de **mensenrechten te waarborgen**.

Bedrijven **controleren nauwelijks** of **toeleveranciers** afspraken over mensenrechten nakomen. Terwijl de internationale richtlijnen, zoals die van de OESO dit **vereist**.

Het **ontbreekt** bedrijven vaak aan **de expertise** om hun mensenrechtenbeleid in de praktijk handen en voeten te geven.

Voor de **kleinere bedrijven** hebben daar moeite mee. Ze vinden het **vaak moeilijk en kostbaar** om grip te krijgen op de hele productieketen.

De VBDO pleit in het rapport voor **meer samenwerking** met **ervaringsdeskundigen**, zoals lokale vakbonden of NGO's in productielanden die tot op de werkvloer of plantages kunnen monitoren of de arbeidsnormen worden nageleefd.

In de publicatie staan **cases** met als doel **handvatten te bieden** aan bedrijven en beleggers.

23

Conferentie 'Mensenrechten en bedrijven'

VBDO organiseerde de conferentie 'Mensenrechten en bedrijven' samen met CNV International, ICCO en PwC

Doelen van de conferentie:

Bedrijven en investeerders te stimuleren
Ondersteunen bij het operationaliseren van de UN Guiding Principles on Business and Human Rights

Minister van Internationale Samenwerking en Handel, Lilianne Ploumen, opende de conferentie

In het publiek:

180 vertegenwoordigers van bedrijven, NGO's, overheden en beleggers!

DuurzaamAandeel.nl

Op duurzaamtaandeel.nl vind je duurzaamheidsinformatie
per bedrijf, sector en thema

Daarnaast

vind je
informatie
over:

Duurzaamtaandeel.nl
informeert de
particuliere belegger
over de mogelijkheden
van duurzaam beleggen
in Nederlandse
beursgenoteerde
bedrijven.

In 2013 hebben
we informatie
toegevoegd over
Midcap en Smallcap
bedrijven.

De data van de aandeelhoudersvergaderingen
van Nederlandse beursgenoteerde bedrijven

Het duurzaam stemadvies van
de VBDO van elke aandeelhoudersvergadering
waar de vereniging vragen stelt
over het duurzaamheidsbeleid

@duurzaamtaandeel

@duurzaamtaandeel

Je hebt zelf de mogelijkheid om
een vraag over duurzaam ondernemen van
een beursgenoteerd
bedrijf te stellen aan de VBDO

De bezoeken aan
duurzaamtaandeel.nl zijn het
afgelopen jaar gestegen
door Twitter

Een duurzame belegger
kiest voor aandelen in
toekomstgerichte bedrijven

Vooruitzichten 2014

In 2014 voert de VBDO de volgende onderzoeken en projecten uit:

Duurzame projecten

ESG - Integratie

Goed engagement

Institutionele beleggers en de bezette Palestijnse gebieden

In 2014 voert de VBDO de volgende

onderzoeken uit:

Verantwoord belastingbeleid

Stakeholderdialogen met genoteerde bedrijven

Engagement gesprekken met genoteerde bedrijven

Publicatie over inspirerend leiderschap

Benchmark en conferentie "Human Rights"

Internationaal verband voor de benchmark 'mensenrechten en bedrijven'

een onderzoek naar mensenrechtenbeleid en impact. Samen met het Institute for Business and Human Rights met steun van Aviva Investors.

25

In 2014 voert de VBDO de volgende

communicatie projecten uit:

Week van het Duurzaam Beleggen

Seminar Duurzaam Beleggen voor pensioenfondsen

Seminar Duurzaam Beleggen voor verzekeraars

Expert seminar Engagement

Expert seminar Impact Investing

Update Goed-Geld voor particulieren

Cursus Duurzaam Beleggen voor particulieren

VBDO communicatie

De resultaten van
ons werk in 2013
zijn mede mogelijk
gemaakt door:

1.075

Twitter-volgers
VBDO

2.083

Twitter-volgers
teamleden VBDO

VBDO in de media

26

VBDO heeft in 2014 een flink aantal keer paginagroot in de verschillende landelijke dagbladen gestaan. Er verschenen artikelen in:

Trouw, FD, FinTel en Volkskrant

Voor het thema 'Maatschappelijk Verantwoord Belastingbeleid' scoorde goed in de media.

En ook de Benchmarks '**Verantwoord beleggen voor verzekeraars en pensioenfondsen**' zorgden voor media aandacht. De grootste nieuwssite van Nederland Nu.nl kopte met een paar van de VBDO onderzoeken.

De VBDO is te horen geweest op **BNR in Twee Debatten over Duurzaam Beleggen.**

"Stel je vraag, volg ons,
word vrijwilliger
steun ons als lid"

11

vaste medewerkers
VBDO team

10

stagiaires

643

particuliere
leden

65

institutionele
leden

33

vrijwilligers

719

Twitter-volgers
Duurzaam Aandeel

10.489

bezoekers
www.duurzaamaandeel.nl

32.161

bezoekers
aan de vbdo.nl
website

2.306

particulieren
ontvangen de elektronische
VBDO Nieuwsbrief

207

analysten en
portfoliomanagers
ontvangen VBDO Nieuwsbrief
voor het analisten netwerk

5.903

bezoekers
Goed-Geld website

307

leden
LinkedIn Group VBDO,
Duurzaamaandeel
en Goed-Geld

145

vertegenwoordigers
van institutionele
leden ontvangen de
elektronische
Engelstalige VBDO
Platform Newsletter

Mocht je nog vragen hebben, neem dan contact op via
[@vbdo](https://twitter.com/vbdo) | info@vbdo.nl of 030 234 00 31

De Week van het Duurzaam Beleggen

BinckBank Webinar: Rendement met 50 tinten groen

Steven Smit van Morningstar liet zien dat je als belegger vele keuzemogelijkheden hebt en dat bedrijven en fondsen steeds meer informatie verstrekken over het onderwerp duurzaam beleggen. Op basis van onderzoek doet hij tevens uit de doeken welke beleggingsfondsen goede rendementen boeken op dit front en wie de achterblijvers zijn. Zo maakt hij duidelijk waarom dit eigenlijk niet afwijkt ten op zichte van andere industrieën. Ook onder de duurzame fondsen heb je vele verschillende varianten waarbij sommige de koplopers zijn en andere qua rendement achterblijven.

VBDO Analistenbijeenkomst: Vastrentende waarden

VBDO organiseerde samen met Rabobank een bijeenkomst over vastrentende waarden. Rabobank International, MSCI en Triodos Bank presenteerden hun eigen visie over dit onderwerp aan een publiek van portfolio-managers en analisten.

Opening van de beurs in het kader van de Week van het Duurzaam Beleggen

Ook op de Amsterdamse Beurs ging de Week van het Duurzaam Beleggen niet onopgemerkt voorbij. De VBDO opende de beurshandel op dinsdag 8 oktober met de gongslag samen met de deelnemende partijen.

Sustainalytics in samenwerking met de partners van de Week van het Duurzaam Beleggen over "Verantwoord beleggen in Nederland: trends en toekomst"

Hoe heeft de Nederlandse verantwoord beleggingsmarkt zich ontwikkeld en wat staat ons verder te wachten? Op deze en andere vragen gaf ESG research provider Sustainalytics antwoord in hun speciale voor de Week uitgebrachte rapport "Trends in Responsible Investment: The evolution of responsible investment in the Netherlands over the past 5 years." Over de bevindingen werd gediscussieerd in het Beursgebouw te Amsterdam met:

- F.J. van Lanschot, CEO ABN AMRO MeesPierson
- H. Walkate, Senior Vice President - Head of Responsible Investment at AEGON
- B.J. Blom, Director ASN Investment Funds and director ASN Groenbank at ASN Bank
- B. Ruter, Director of Sustainability at Rabobank
- M. Jongeneel, Managing Director Triodos Investment Management at Triodos Bank
- A. van Dijk, Senior Manager, Advisory Services at Sustainalytics

BinckBank belegger maakt voordelig kennis van duurzaam beleggen

Ook groene beleggers smulden van voordeeltjes. Zij stapten de gehele maand oktober kosteloos in duurzame beleggingsfondsen en ETF's. Dat was een uitgelezen kans om kennis te maken met duurzame beleggingen.

NYSE Euronext - Vigeo | Share-a-bite, share-an-insight: two SRI panel discussions with dedicated experts

Cees Vermaas, CEO van NYSE Euronext Amsterdam en Michaël Notat, Head of Vigeo Market Division openden tijdens de Week van het Duurzaam Beleggen de bijeenkomst van Vigeo and NYSE Euronext met twee expertpanels over de volgende onderwerpen:

- "From Human Capital Management to Sustainable Performance"
- "SRI indices: a tool to support SRI development and enhance companies' Sustainable Performance"

De sprekers onder leiding van Ludovic D'Otreppe (Vigeo Business Development Director Benelux) waren: Giuseppe van Der Helm (Director of VBDO), George Patterson (Managing Director NYSE Euronext Indices Europe), Kilian Wawoe (part-time docent Human Resources management aan de Vrije Universiteit Amsterdam, consultant en public speaker), Aurélien Réquillart (Listed Products Sales Société Générale). Vigeo gaf tijdens de week haar nieuwe Thematic Study uit over het onderwerp "Restructuring and human capital". De eerste van in totaal vier research projecten over human capital.

Rabobank geeft invulling aan verantwoord en duurzaam beleggen

Vijf lokale Rabobanken hielden, verspreid door het land, bijeenkomsten in het kader van de week van het duurzaam beleggen. Een paar honderd klanten konden op deze wijze kennis maken met Maatschappelijk verantwoord en duurzaam beleggen bij Rabobank. Zij waren met name verrast door de keuzemogelijkheden en het werk dat Rabobank achter de schermen verricht. Want door bewuste keuzes te maken en de dialoog aan te gaan met fondshuizen is het aantal actief beheerde beleggingsfondsen in het assortiment dat voldoet aan de MVO-criteria van Rabobank in twee jaar tijd gestegen van 66% naar 99% in 2013. Op die manier - en door de lat steeds hoger te leggen - levert Rabobank een constructieve bijdrage aan de verdere verduurzaming van de kapitaalmarkt. Voor klanten van de Rabobank betekent dat beleggen op een steeds verantwoordere wijze.

Triodos | Beleggingsdilemma's: Duurzame principes en economische realiteit

- speciale gast:-

Prof. Dr. Gerhard Praetorius,
hoofd MVO en Duurzaamheid van
Volkswagen Group

Bij de selectie van beursgenoteerde bedrijven op basis van duurzame selectiecriteria wordt het spanningsveld zichtbaar tussen aan de ene kant het vasthouden aan duurzaamheidsprincipes en aan de andere kant de wens van een goed gespreide portefeuille. Dit spanningsveld wordt duidelijk wanneer complete economische sectoren op basis van duurzaamheidsprincipes als onbelegbaar worden gemarkeerd. Levert dit duurzame selectieproces qua beleggingsrendement daarom ook minder of juist meer op? Triodos Investment Management deelde dilemma's rondom de twee grote marktsegmenten Financials en Automotive in de Week van het Duurzaam Beleggen. Speciale gast vertelt.

ABN Amro Webinar: "Beleggen met impact"

ABN AMRO heeft al meerdere jaren ervaring met duurzaam beleggen. Dit is een vorm van beleggen waar naast financiële ratio's ook rekening wordt gehouden met mens, milieu en maatschappij.

ABN is er inmiddels van overtuigd dat er een inspirerende relatie is tussen beleggen, innovatie en maatschappelijke impact. Jan Willem Hofland, Managing Director Duurzaam Beleggen ABN AMRO MeesPierson en Eric Buckens, Directeur ABN AMRO Social Impact Fund vertelden over de mogelijkheden om rendement en impact uit beleggingen te combineren.

Persconferentie Nieuwspoor "Duurzaam Sparen en Beleggen in Nederland in 2012"

Hoe groot is het marktaandeel van duurzaam sparen en beleggen in Nederland? Hoe reageert de markt hier op? De VBDO presenteerde het rapport "Duurzaam Sparen en Beleggen in Nederland in 2012" tijdens de Week van het Duurzaam Beleggen 2013. Giuseppe van der Helm overhandigde het eerste exemplaar aan: drs. C. (Cora) van Nieuwenhuizen - Wijbenga, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van de VVD-Fractie en voorzitter van de vaste commissie voor Financiën

De Week van het Duurzaam Beleggen

met steun van

AEGON

ASN Bank

ABN AMRO

Binck Bank

Rabobank

Triodos Bank

GOLD SPONSORS

MSCI

Sustainalytics

Vigeo

SILVER SPONSORS

28

Wat VBDO voor je doet

Ben je klant bij een bank? Aangesloten bij een verzekeraar? Deelnemer aan een pensioenfonds?
Dan beleg je jouw geld indirect.

Help ons mee om je geld duurzaam in te zetten bij je bank, verzekeraar en pensioenfonds en word nu lid van de VBDO! Ga naar www.goed-geld.nl

Dankzij jouw steun kan de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) opkomen voor de belangen van institutionele en particuliere beleggers die willen bijdragen aan duurzame ontwikkeling. Informatie over het lidmaatschap van de VBDO vind je op www.vbdo.nl

* **030-2340031**

* **info@vbdo.nl**

* **www.vbdo.nl**

* **www.goed-geld.nl**

* **www.duurzaamaandeel.nl**

NET WERKEN

VBDO is aangesloten bij een aantal netwerken. Hierdoor dragen we bij aan de verspreiding van kennis en expertise over Duurzaam Beleggen en Duurzaam Ondernemen.

Eurosif

"The network and think-tank whose mission it is to develop sustainability through the European financial markets"

www.eurosif.org

DE EERLIJKE
BANKWIJZER VERGELIJKT
DE 11 BELANGRIJKSTE
AANBIEDERS VAN
**PARTICULIERE BETAAL-
EN SPAARREKENINGEN**
OP DE NEDERLANDSE MARKT OP
DUURZAAMHEID.
VBDO TREEDT OP
ALS ADVISEUR.

DE EERLIJKE
VERZEKERINGSWIJZER
VERGELIJKT DE (MOEDER-
BEDRIJVEN VAN DE) TIEN
GROOTSTE AANBIEDERS VAN
LEVENSVZERKERINGEN OP DE
NEDERLANDSE MARKT OP
DUURZAAMHEID. DE EERLIJKE
VERZEKERINGSWIJZER BEOORDEELT
HET MAATSCHAPPELIJK BELEID
VOOR INVESTERINGEN EN DE
INVESTERINGSPRAKTIJK VAN DE
VERZEKERAARS EN PUBLICEERT
HIEROVER OP DE EIGEN WEBSITE.
VBDO TREEDT OP ALS
ADVISEUR.

DE EERLIJKE
BANKWIJZER
EN DE
EERLIJKE
VERZEKERINGS
WIJZER

Ook in 2013 heeft de VBDO het voorzitterschap vervuld van de werkgroep Financiële sector van MVO Platform. Deze werkgroep bereidt de gezamenlijke lobby voor. In 2013 stond de toekomst van de bancaire sector en het 'Rapport Wijffels' op de agenda. De werkgroep stuurde in september een brief naar de Commissie Financiën van de Tweede Kamer. In deze brief werd aandacht gevraagd voor meer aandacht voor duurzaamheid in de bancaire sector en het toezicht. Daarnaast werd de bancaire sector opgeroepen NGO's te betrekken bij de te organiseren stakeholderdialoog van de NVB. De werkgroep voert gesprekken in met Kamerleden in 2014.

GSIA

"A collaboration of membership-based sustainable investment organizations around the world"

www.gsi-alliance.org

Waar je ons tegenkomt

De VBDO is de enige beleggersvereniging in Nederland die opkomt voor de belangen van institutionele en particuliere beleggers die willen bijdragen aan duurzame ontwikkeling.

Om te vertellen hoe de kapitaalmarkt kan verduurzamen organiseert en spreekt de VBDO ieder jaar op een groot aantal bijeenkomsten.

Waar vertelde de VBDO haar verhaal?

30

De VBDO organiseerde 4 Expert Seminars voor institutionele beleggers. De uitkomsten van de onderzoeken naar duurzaam beleggen voor grote beleggers zijn het startpunt van deze bijeenkomsten. De volgende seminars zijn in 2013 georganiseerd:

Seminar voor kerkelijke instellingen
samen met **Sarasin**

Seminar voor Pensioenfondsen
met **AEGON**

Seminar Private Equity
samen met **Deloitte**

Masterclass Emerging Markets
samen met **FMO**

De VBDO presenteerde bij de SER bijeenkomst van de IMVO commissie over due diligence bedrijfsleven (due diligence op mensenrechten)

VBDO presenteerde bij het Platform Duurzame Huisvesting over de Benchmark duurzame vastgoedfondsen 2012

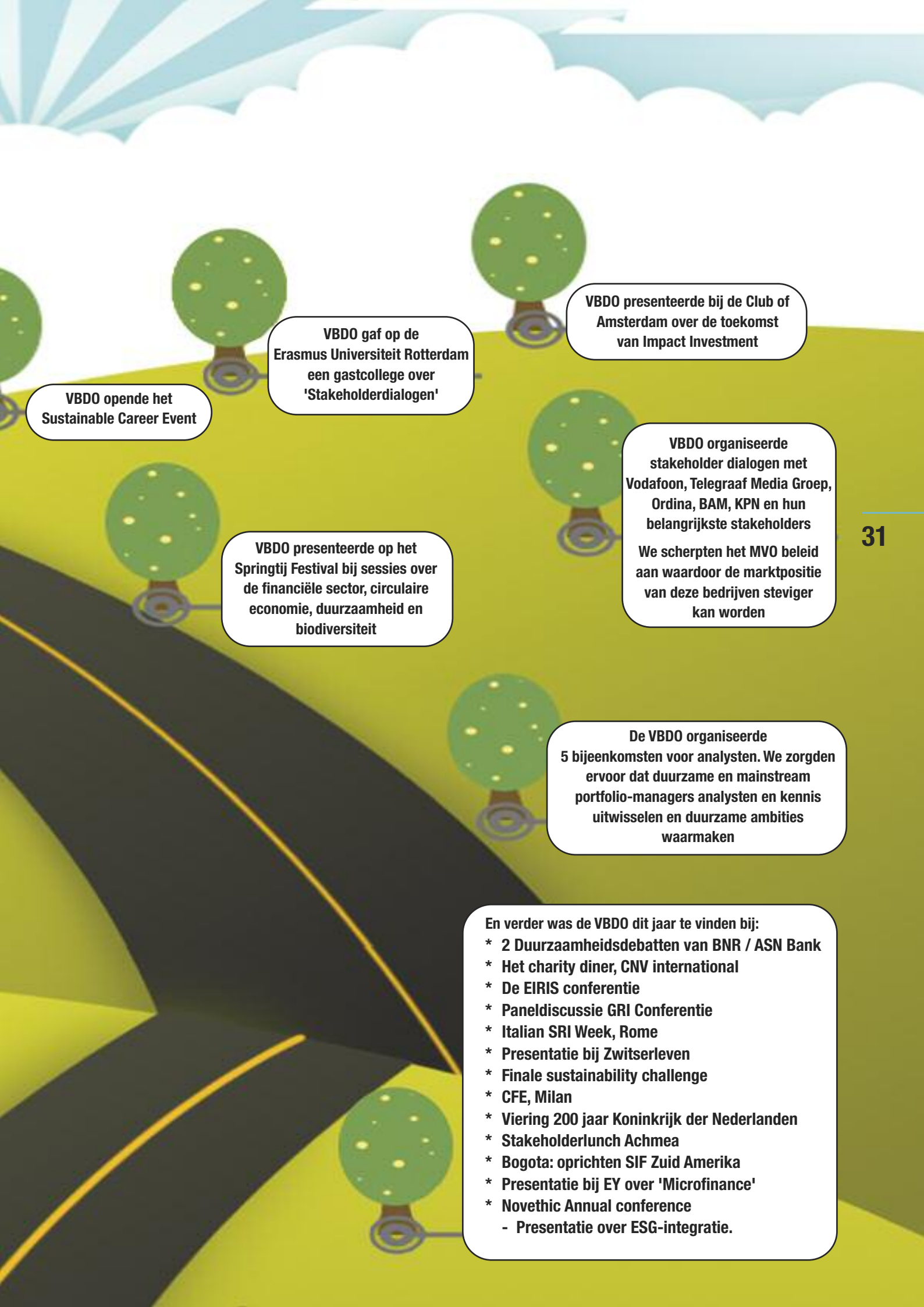
De Week van het Duurzaam Beleggen
in 2013 liep van 7 tot 13 oktober.

We lieten samen met banken, verzekeraars en data-providers zien welke opties we allemaal hebben om geld verantwoord en duurzaam in te zetten!

Je kon je laten inspireren door events, webinars of een bezoek aan de beurs in Amsterdam.

De Goldsponsors:
AEGON, ASN Bank, ABN Amro, BinckBank, Rabobank en Triodos Bank.

De Silversponsors:
MSCI, Sustainalytics en Vigeo

VBDO opende het Sustainable Career Event

VBDO gaf op de Erasmus Universiteit Rotterdam een gastcollege over 'Stakeholderdialogen'

VBDO presenteerde bij de Club of Amsterdam over de toekomst van Impact Investment

VBDO presenteerde op het Springtij Festival bij sessies over de financiële sector, circulaire economie, duurzaamheid en biodiversiteit

VBDO organiseerde stakeholder dialogen met Vodafone, Telegraaf Media Groep, Ordina, BAM, KPN en hun belangrijkste stakeholders
We scherpten het MVO beleid aan waardoor de marktpositie van deze bedrijven steviger kan worden

De VBDO organiseerde 5 bijeenkomsten voor analisten. We zorgden ervoor dat duurzame en mainstream portfolio-managers analisten en kennis uitwisselen en duurzame ambities waarmaken

En verder was de VBDO dit jaar te vinden bij:

- * 2 Duurzaamheidsdebatten van BNR / ASN Bank
- * Het charity diner, CNV international
- * De EIRIS conferentie
- * Paneldiscussie GRI Conferentie
- * Italian SRI Week, Rome
- * Presentatie bij Zwitserleven
- * Finale sustainability challenge
- * CFE, Milan
- * Viering 200 jaar Koninkrijk der Nederlanden
- * Stakeholderlunch Achmea
- * Bogota: oprichten SIF Zuid Amerika
- * Presentatie bij EY over 'Microfinance'
- * Novethic Annual conference
- Presentatie over ESG-integratie.

Jaarrekening 2013

Balans per 31 december

32

ACTIVA

Materiële vaste activa

Inventaris en apparatuur	5.355	6.987
--------------------------	-------	-------

Financiële vaste activa

Effecten	8.623	7.731
----------	-------	-------

Vlottende activa

Vorderingen		-
Debiteuren	140.050	68.333
Waarborgsom	905	905
Vooruitbetaalde kosten en overlopende activa	17.850	18.972

Totaal vorderingen	158.805	88.210
--------------------	---------	--------

Liquide middelen	136.822	218.621
------------------	---------	---------

Totaal vlottende activa	295.627	306.831
-------------------------	---------	---------

Totaal activa

309.605	321.549
---------	---------

PASSIVA

Eigen vermogen

Algemene reserve	135.555	174.410
Bestemmingsreserve	12.466	12.263

148.021	186.673
---------	---------

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Crediteuren	20.937	16.594
Loonheffing en sociale premies	13.097	10.443
Omzetbelasting	6.384	28.555
Vooruitontvangen bedragen	50.258	6.817
Nog te betalen kosten	70.908	72.467

161.584	134.876
---------	---------

Totaal passiva

309.605	321.549
---------	---------

Jaarrekening 2013

Staat van baten en lasten

	Werkelijk 2013		Begroot 2013		Werkelijk 2012	
	€	€	€	€	€	€
Baten						
Contributies	205.427		205.000		191.227	
Bijdrage						
innovatiefonds	23.777		15.000		22.878	
Activiteiten	381.298		495.000		557.071	
Financiële baten						
en lasten	2.550		2.000		4.761	
Bijzondere baten	-		-		5.994	
Diverse baten	<u>1.186</u>		<u>-</u>		<u>6.233</u>	
Totaal Baten		614.238		717.000		788.164
Lasten						
Personeel	452.322		400.000		443.007	
Reis- en verblijf	10.743		8.000		8.951	
Communicatie	20.558		52.000		27.137	
Huisvesting	32.914		33.000		29.792	
Algemeen	48.742		40.000		53.936	
Afschrijvingen	3.136		4.000		5.305	
Activiteiten	<u>84.475</u>		<u>180.000</u>		<u>222.006</u>	
Totaal Lasten		<u>652.890</u>		<u>717.000</u>		<u>790.134</u>
Resultaat		<u>- 38.652</u>		<u>-</u>		<u>- 1.970</u>
Toegevoegd aan:						
Algemene reserve	- 38.855		-		- 14.233	
Bestemmingsreserve	<u>203</u>		<u>-</u>		<u>12.263</u>	
Resultaat ná belasting		<u>- 38.652</u>		<u>-</u>		<u>- 1.970</u>

Jaarrekening 2013

Kasstroomoverzicht

34

	2013		2012	
	€	€	€	€
Liquide middelen begin boekjaar		218.621		247.600
Liquide middelen einde boekjaar		136.882		218.621
Toename liquide middelen		- 81.799		- 28.979
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten:</i>				
Resultaat	- 38.652		- 1.970	
Afschrijvingen	3.136		5.305	
		- 35.516		3.335
<i>Veranderingen in werkkapitaal:</i>				
Toename c.q.				
afname vorderingen en voorraad	- 76.387		74.983	
Toename c.q.				
afname schulden	32.500		72.338	
Afname voorziening	-		30.000	
		- 43.887		- 27.355
		- 79.403		- 24.020
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>				
Investerings				
in materiële vaste activa	1.954		4.424	
Desinvesterings				
in materiële vaste activa	- 450		- 1.100	
Investerings				
in financiële vaste activa	892		1.635	
		2.396		4.959
Afname		- 81.799		- 28.979

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld conform de richtlijn jaarverslaggeving van "Kleine rechtspersonen afdeling C 1 organisaties zonder winststreven"

Grondslagen van waardering

Materiele vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische aanschaffingsprijs. Het gehanteerde afschrijvingspercentage bedraagt 20% voor inventaris, automatiseringsapparatuur wordt afgeschreven in 3 jaar, derhalve 33,33%. Alle inventaris wordt afgeschreven tot nihil. In het jaar 2013 is voor € 1.954 in nieuwe computers en inventaris geïnvesteerd. Bedragen boven de € 450 worden geactiveerd.

Financiële activa

Effecten zijn gewaardeerd tegen marktwaarde op balansdatum.

Onderhanden projecten

Per jaareinde onderhanden projecten worden gewaardeerd tegen de daaraan bestede kosten, zoals werk door derden etc. en de werkelijk bestede uren van het eigen personeel tegen vaste tarieven. De met betrekking tot deze opdrachten in rekening gebrachte (deel-)facturen worden hiermee verrekend.

Overige activa en passiva

De vorderingen, liquide middelen, voorziening, schulden en overlopende activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarde; Waardering van vorderingen geschiedt eventueel onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid, gebaseerd op een individuele beoordeling van de vorderingen.

Grondslagen van resultaatbepaling

Projecten

De kosten van de in deze jaarrekening opgenomen projecten bestaan uit toegerekende directe lasten, overhead en personele lasten. De allocatie van de overhead en personele lasten is berekend op basis van de werkelijk gemaakte uren zoals verantwoord in het urenregistratiesysteem van de VBDO.

Bepaling resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen baten en lasten over het boekjaar. De baten worden verantwoord in het verslagjaar waarin deze zijn gerealiseerd. De kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Verschillenanalyse

Balans

De mutatie in de post materiële vaste activa houdt verband met de reguliere, jaarlijkse afschrijvingslast en daarnaast is er in 2013 voor een bedrag van € 1.954 geïnvesteerd in inventaris en computerhardware.

De aandelen, die wij aanhouden voor het uitoefenen van stemrecht op de AVA's, zijn in het verslagjaar circa 11% gestegen tot een bedrag van € 8.623.

In het laatste kwartaal van 2013 zijn verschillende onderhanden projecten bij de opdrachtgevers in rekening gebracht; hierdoor nam de balanspost debiteuren toe met een bedrag van circa € 72.000. De voorziening dubieuze debiteuren is in het verslagjaar in zijn geheel vrijgevallen.

De liquide middelen daalden onder invloed van hogere organisatiekosten en krappere marges op de afgeronde projecten met een bedrag van circa € 82.000.

De bestemmingsreserve Innovatiefonds is in 2013 - per saldo - met € 203 toegenomen tot een bedrag van € 12.466; het totale eigen vermogen van de vereniging is als gevolg van het tekort op de staat van baten en lasten van € 38.652 gedaald tot een bedrag van € 148.021.

Onder invloed van de balanspositie onderhanden projecten zijn de kortlopende schulden en overlopende passiva eind 2013 toegenomen met ruim € 43.000. De afname van de post omzetbelasting heeft te maken met de afwikkeling van de voorziening betreffende de btw-verplichting over voorgaande jaren.

Staat van Baten en Lasten

Door de toename van het aantal institutionele leden is de post contributies in 2013 met ongeveer 7,5 % toegenomen tot een bedrag van ruim € 205.000. De inkomsten uit vrijwillige bijdragen voor het Innovatiefonds stegen met bijna 4% tot een totaalbedrag van € 23.777. De ontvangen contributies zijn vrijwel gelijk aan de begroting en de bijdragen voor het Innovatiefonds overstegen de begroting met circa 58%.

Door de onzekere economische situatie was er in 2013 een grote terughoudendheid bij subsidiegevers en bedrijven om projecten te financieren; onder andere hierdoor daalden de projectinkomsten met circa € 176.000 ten opzichte van de realisatie 2012.

Ten opzichte van de realisatie in het voorgaande jaar zijn de totale lasten met circa € 137.000 afgenomen tot een bedrag van € 652.890. Deze daling komt nagenoeg geheel voor rekening van de lagere externe kosten op de in 2013 afgeronde projecten. De post personeelskosten is in 2013 niet juist begroot; hierdoor is er ogenschijnlijk sprake van een overschrijding van 13%. Wanneer de realisatie 2012 wordt vergeleken met de werkelijke personeelskosten in het verslagjaar is er slechts sprake van een stijging van circa 2%.

Jaarrekening 2013

Toelichting op de balans (activa)

	Inventaris €	Apparatuur €	Totaal €
Materiële vaste activa			
<i>Stand per aanvang boekjaar</i>			
Aanschafwaarde	6.631	25.918	32.549
Cumulatieve afschrijving	- 4.426	- 21.136	- 25.562
Boekwaarde aanvang boekjaar	2.205	4.782	6.987
<i>Mutaties in het jaar</i>			
Investerings	750	1.204	1.954
Desinvesteringen	-	- 450	- 450
Afschrijvingen	- 672	- 2.462	- 3.136
Totaal mutaties in het jaar	78	- 1.710	- 1.632
<i>Stand per ultimo boekjaar</i>			
Aanschafwaarde	7.381	26.672	34.053
Cumulatieve afschrijving	- 5.098	- 23.600	- 28.698
Stand einde boekjaar	2.283	3.072	5.355
Financiële vaste activa			
<i>Effecten</i>			
Effectenrekening Rabobank	7.838		6.951
Meerwaarde Beleggingsfonds	193		193
Binck Bank	500		500
ASN Mixfonds	92		87
	8.623		7.731
Vlottende activa			
<i>Debiteuren</i>			
Uitstaande vorderingen	140.050		71.683
Af: voorziening oninbaar	-		3.350
	140.050		68.333
<i>Waarborgsom</i>			
TNT depot bedrag	905		905
	905		905

Jaarrekening 2013

Toelichting op de balans (activa)

	31/12/2013 €	31/12/2012 €
<i>Vooruitbetaalde kosten en overlopende activa</i>		
Nog te ontvangen interest	1.988	4.592
Vooruitbetaalde huur en servicekosten	6.460	5.553
Ziekteverzuimverzekering	2.818	1.286
Contributies en bijdrage innovatiefonds particulieren	470	571
Abonnementen	684	462
Nog te ontvangen projectsubsidie	-	6.483
Diverse vooruitbetaalde kosten	5.430	25
	17.850	18.972

38

Liquide middelen

ING betaalrekening	19.898	35.083
ING inbedrijfrekening	28	28
Rabobank betaalrekening	777	7
Rabobank effectenrekening	695	681
Rabobank bedrijfstelerekening	1.077	1.060
ASN bank	85.784	156.770
ASN ideaalsparen	28.563	24.992
	136.822	218.621

Alle liquide middelen zijn direct opeisbaar.

Toelichting op de balans (passiva)

	31/12/2013 €	31/12/2012 €
Eigen Vermogen		
<i>Algemene reserve</i>		
Stand per 1 januari	174.410	188.643
Mutatie resultaatbestemming	- 38.855	- 14.233
Stand per 31 december	<u>135.555</u>	<u>174.410</u>

Het bestuur streeft naar een normering van de omvang van de algemene reserve, die gelijk is aan de helft van de vaste lasten van de organisatie. Onder deze lasten worden begrepen de personeels- en huisvestingskosten. Op basis van de resultaatontwikkeling in de afgelopen jaren is deze buffer thans ontoereikend. In de begroting 2014 zal prioriteit worden gegeven aan het (gefaseerd) versterken van de algemene reserve.

<i>Bestemmingsreserve Innovatiefonds</i>		
Stand per 1 januari	12.263	-
Mutatie resultaatbestemming	203	12.263
	<u>12.466</u>	<u>12.263</u>

In 2013 is van institutionele - en particuliere leden ten behoeve van het Innovatiefonds in totaal € 23.777 aan bijdragen ontvangen. Hierop is in mindering gebracht een bedrag van € 23.574 aan in 2013 uitgevoerde innovatieve projecten.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

<i>Crediteuren</i>		
Nog te betalen facturen	<u>20.937</u>	<u>16.594</u>
<i>Loonheffing en sociale premies</i>		
Aangifte loonheffing december	<u>13.097</u>	<u>10.443</u>
<i>Omzetbelasting</i>		
Aangifte omzetbelasting 4e kwartaal 2013	6.384	4.549
Aanslag omzetbelasting 2007 t/m 2011	-	24.006
	<u>6.384</u>	<u>28.555</u>
<i>Vooruitontvangen bedragen</i>		
Projectbaten vooruit ontvangen	56.050	15.000
Af: project uren doorrekening OHW	5.641	560
project kosten al betaald	151	7.623
	<u>50.258</u>	<u>6.817</u>
<i>Nog te betalen kosten</i>		
Reservering vakantiegeld, verlofdagen en 13e maand	43.766	53.492
Pensioen	-	3.480
Accountant jaarcontrole	4.500	5.445
Directe projectkosten	22.271	-
Vooruitgefactureerd contributie	-	10.000
Overig	371	50
	<u>70.908</u>	<u>72.467</u>

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er is een huurcontract afgesloten t.b.v. Pieterstraat 11 te Utrecht. De huur in 2013 bedroeg € 8.375 per kwartaal en is in dat jaar niet geïndexeerd. Het huurcontract loopt t/m september 2016 en zal zonder opzegging verlengd worden met telkens 1 jaar. De maand september is huurvrij.

Jaarrekening 2013

Toelichting op de staat van baten en lasten

40

	Werkelijk 2013 €	Begroot 2013 €	Werkelijk 2012 €
BATEN			
<i>Contributies</i>			
Particulieren	22.777	25.000	24.777
Institutionele beleggers	182.650	180.000	166.450
Bijdrage Innovatiefonds	23.777	15.000	22.878
Financiële baten en lasten	2.550	2.000	4.761
Bijzondere baten	-	-	5.994
Diverse baten	1.186	-	6.233
Diverse	232.940	222.000	231.093
Activiteiten Baten	381.298	495.000	557.071
De post bijzondere baten heeft betrekking op de restitutie van de vooraf trek btw op de algemene kosten 2012.			
Hieronder volgt een specificatie van de baten van de in 2013 en 2012 ge- reedgekomen projecten. De baten hebben betrekking op de in die jaren aan afnemers van onze diensten gefactureerde bedragen.			
<i>Projecten Duurzaam Beleggen:</i>			
Benchmarks en Events	143.743		147.351
Marktonderzoeken financiële sector	31.800		156.133
Week van Duurzaam Beleggen	43.500		40.000
Benchmarks Eurosif	-		2.000
Overige projecten	21.000		-
	<u>240.043</u>	<u>325.000</u>	<u>345.484</u>
<i>Projecten Duurzaam Ondernemen:</i>			
Multistakeholderdialogen	68.850		56.000
Benchmark Ketenbeheer	27.278		24.700
Human Rights Conference	41.127		80.000
Onderzoek Energie & Vastgoed	-		20.897
Overige projecten	4.000		29.990
	<u>141.255</u>	<u>170.000</u>	<u>211.587</u>
Totale activiteiten Baten	381.298	495.000	557.071

Voor het onderdeel duurzaam beleggen is van Oxfam Novib in 2013 een totale financiering ontvangen van € 60.000 voor de benchmarks Pensioen- fondsen en Verzekeraars.

Toelichting op de staat van baten en lasten

	Werkelijk 2013 €	Begroot 2013 €	Werkelijk 2012 €
LASTEN			
<i>Personeel</i>			
Salarissen	363.224.		341.387
Sociale lasten	52.304		53.736
Pensioenen	30.876		28.895
Overige personeelskosten	20.006		18.989
Ontvangen ziekengeld	- 14.088		-
	<u>452.322</u>	<u>400.000</u>	<u>443.007</u>
In 2013 waren er gemiddeld 7,9 (FTE's) werknemers in loondienst (2012: 7,6 FTE's). De leden van de Raad van Toezicht ontvangen de volgende vergoeding: voorzitter € 1.000 en overige leden € 250 per jaar. Niet alle RvT- leden maken van deze regeling gebruik.			
<i>Reis- en verblijf</i>	<u>10.743</u>	<u>8.000</u>	<u>8.951</u>
<i>Communicatie</i>			
VBDO bericht	9.753		11.423
Websites	4.927		4.905
Overige communicatie	5.878		10.809
	<u>20.558</u>	<u>52.000</u>	<u>27.137</u>
<i>Huisvesting</i>			
Huur kantoor	27.708		25.030
Servicekosten	5.206		4.314
Overige huisvesting	-		448
	<u>32.914</u>	<u>33.000</u>	<u>29.792</u>
<i>Algemeen</i>			
Kantoor	28.012		32.857
Accountant	4.682		5.445
Administratie	5.073		6.947
Bestuur en vrijwilligers	10.975		8.687
	<u>48.742</u>	<u>40.000</u>	<u>53.936</u>
<i>Afschrijvingen</i>			
Inventaris	672		597
Apparatuur	2.464		4.708
	<u>3.136</u>	<u>4.000</u>	<u>5.305</u>

Jaarrekening 2013

Toelichting op de staat van baten en lasten

Werkelijk 2013 Begroot 2013
€ €

Werkelijk 2012
€

Onderstaand volgt een specificatie van de lasten van de in 2013 en 2012 gereedgekomen projecten. Deze lasten bestaan uit de directe lasten. De lasten bestaan uit directe inkoop zoals werk derden en de werkelijk bestede uren tegen vaste tarieven. Ter vermijding van dubbelstelling wordt op het totaal van de aldus bepaalde directe lasten het eigen personeel (in productie gedekte kosten) in mindering gebracht. In de begroting zijn alleen de directe inkoop verantwoord.

Activiteiten lasten

Totale activiteitenlasten	349.032	475.000	537.766
Af: in productie gedekte kosten	<u>264.557</u>	<u>295.000</u>	<u>315.760</u>
	<u>84.475</u>	<u>180.000</u>	<u>222.006</u>

Conform de indeling van de projecten op pagina 40 kan de post totale activiteitenlasten als volgt worden onderverdeeld:

Projecten Duurzaam Beleggen:

Benchmarks en Events	142.714	138.968
Marktonderzoeken financiële sector	19.426	182.989
Week van Duurzaam Beleggen	40.916	26.059
Overige projecten	<u>17.093</u>	<u>-</u>
	<u>220.149</u>	<u>348.016</u>

Projecten Duurzaam Ondernemen:

Multistakeholderdialogen	43.716	30.787
Benchmark Ketenbeheer	27.677	20.593
Human Rights Conference	40.078	72.152
Onderzoek Energie & Vastgoed	-	25.471
Overige projecten	<u>17.412</u>	<u>40.747</u>
	<u>128.883</u>	<u>189.750</u>

Totale activiteitenlasten	<u>349.032</u>	<u>475.000</u>	<u>537.766</u>
----------------------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Bij het onderdeel duurzaam beleggen zijn de lasten verantwoord, die betrekking hebben op de door Oxfam Novib gefinancierde projecten benchmark Pensioenfondsen (€ 47.502) en benchmark Verzekeraars (€ 20.873).

Van de totale activiteitenlasten 2013 is een bedrag van € 23.574 gefinancierd vanuit het Innovatiefonds; hiervan komt een bedrag van € 15.245 ten laste van de projecten Duurzaam Ondernemen (Herziening website Duurzaam Aandeel en het project Tax) en een bedrag van € 8.329 ten laste van de projecten Duurzaam Beleggen (BM Filantropische Instellingen, BM Vastgoed en de Ontwikkeling van Kennisgroepen).

Jaarrekening 2013

Begroting 2014

	Begroting 2014 €	Realisatie 2013 €	Begroting 2013 €
BATEN			
Contributies institutioneel	205.000	182.650	180.000
Contributies particulier	25.000	22.777	25.000
Bijdragen Innovatiefonds	23.000	23.777	15.000
Financiële baten en lasten	2.500	2.550	2.000
Projectbaten	400.000	381.298	495.000
Overige baten	0	1.186	0
Totaal	655.500	614.238	717.000
Lasten			
Projectlasten kosten incl. personeel	320.000	349.032	475.000
Personeel	463.000	452.322	400.000
Doorrek. naar project	- 275.000	- 264.557	- 295.000
Reis en verblijf	9.000	10.743	8.000
Communicatie	45.000	20.558	52.500
Huisvesting	35.000	32.914	33.000
Algemeen	45.000	48.742	40.000
Afschrijvingen	3.500	3.136	4.000
Totaal	645.500	652.890	717.000
Totaal resultaat	10.000	- 38.652	0

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling te Utrecht.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit jaarverslag op pagina 32 tot en met 43 opgenomen jaarrekening 2013 van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling te Utrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de vereniging is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beiden in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving kleine rechtspersonen CI "Kleine Organisaties zonder winststreven". Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de vereniging gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oranje Nassaulaan 1
1075 AH Amsterdam
Postbus 53028
1007 BA Amsterdam

Telefoon 020 571 23 45
Telefax 020 664 21 87
E-mail info@dubois.nl
www.dubois.nl
KvK nummer 34374865

Controleverklaring 2013

dubois & co
REGISTERACCOUNTANTS

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling te Utrecht per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving kleine rechtspersonen CI "Kleine Organisaties zonder winststreven".

Amsterdam, 12 maart 2014

Dubois & Co. Registeraccountants

J.J.M. Huijbregts

Duurzame bedrijfsvoering in 2013

Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de sociale prestaties en milieu aspecten. VBDO richt zich daarbij op de materialiteit van de sociale en milieu indicatoren. De prestaties die in dit hoofdstuk staan, zijn betrekkelijk. Een verandering in de aantal FTE's heeft significante gevolgen voor de relatieve prestaties van de organisatie.

Sociale prestaties

Werknemers

In 2013 waren er gedurende het jaar dertien medewerkers, waarvan zeven met een vast contract, werkzaam bij de VBDO. Een volledige werkweek bedraagt 36 uur. In totaal waren er 8,8 fte's werkzaam gedurende het gehele jaar. Ten opzichte van het voorgaande jaar is dit een stijging van 1,2 fte.

Diversiteit

De VBDO vindt het belangrijk dat er een goede balans is tussen mannelijke en vrouwelijke werknemers. In 2013 waren er zeven mannen en zes vrouwen werkzaam bij deze organisatie.

Stagiaires en vrijwilligers

In 2013 werkten er negen stagiaires en twee vrijwilligers bij de VBDO. Zij krijgen een onkostenvergoeding.

Secundaire arbeidsvoorwaarden

De secundaire arbeidsvoorwaarden voor de betaalde medewerkers zijn:

- bijdrage in pensioen
- flexibele werktijden
- een vergoeding voor woon-werk verkeer

De inschaling en beloning vinden plaats volgens de systematiek van Hivos.

Intern overleg

Een keer per week is er een teammeeting met alle vaste medewerkers van de VBDO. Verder is er een keer per jaar een strategisch overleg en er is twee keer per jaar een voortgangsgesprek. De directeur voert het voortgangsgesprek met de medewerkers en het bestuur met de directeur.

Verzuim

Het ziekteverzuim bedroeg in 2013 gemiddeld 6,7 procent. In 2012 was dit 1,4 procent. Het percentage ziekteverzuim wordt berekend door het aantal uren ziekteverzuim te delen door het totaal aantal gewerkte uren.

In 2013 was een van de medewerkers langdurig ziek en vanwege het kleine aantal medewerkers van de VBDO heeft dit een sterk effect op het ziekteverzuimpercentage. Wanneer bijvoorbeeld de langdurig zieke medewerker niet zou zijn meegenomen in de berekening dan zou het ziekteverzuim op 0,9% zijn uitgekomen.

Uitbesteed werk

In 2013 werden de volgende werkzaamheden uitbesteed:

- accountantscontrole
Dubois & Co, Amsterdam
- ontwerp ketenbeheer award
Concreet Geeft Vorm, Amersfoort
- redactie teksten en persberichten
Snappy Media, Utrecht
- druk publicaties
Dereumaux, Eindhoven
- netwerkbeheer, automatisering en website
A-mac, Utrecht, Q-Forma, Tilburg
- hosting website www.goed-geld.nl
Duurzaam Internetbureau, Haarlem
- hosting website www.duurzaamaandeel.nl
Schuttelaar & Partners, Den Haag
- kantoorartikelen en kopieerpapier
Viking, Venlo
- verhuur en onderhoud pand
C.N. van der Brugge, Utrecht
- grafische vormgeving
Store of Images, Culemborg

De VBDO is bewust in de keuze van haar leveranciers omdat deze moeten bijdragen aan de eisen die de VBDO zichzelf stelt op sociaal- en milieugebied (bijvoorbeeld: het leveren van kringlooppapier). We geven de voorkeur aan leveranciers die affiniteit hebben met de duurzame doelstellingen van de VBDO.

Duurzame bedrijfsvoering in 2013

Milieuprestaties

Milieu-effecten

De VBDO draagt bij aan de uitstoot van CO₂ voornamelijk door energiegebruik (gas en elektriciteit) en transport. Andere vormen van milieubelasting als gevolg van de kantooractiviteiten zijn materiaalgebruik (voornamelijk papier), watergebruik en afvalproductie. Deze zijn wegens een beperkte materialiteit niet langer meegenomen in dit rapport.

CO₂-emissies als gevolg van kantoorgebonden energiegebruik

De CO₂-emissies als gevolg van kantoorgebonden energiegebruik zijn afkomstig uit gasgebruik (verwarming) en elektriciteitsgebruik. Deze zijn in vergelijking met 2012 gestegen omdat er een extra kamer is bij gehuurd.

CO₂-emissies van kantoorgebonden energieverbruik in 2013.

	Hoeveelheid (GJ/jaar)	CO ₂ -emissie (kg/jaar)
Gasgebruik	77,2	4.323
Elektriciteitsgebruik	61,4	4.347
Totaal	138.6	8670

CO₂-emissies van kantoorgebonden energieverbruik

Totaal	2013	2012	2011	2010	2009	2008
GJ	138.6	120.0	84,1	83,9	84,3	84,4
kg CO₂	8.670	7.509	5.240	5.232	5.279	5.013

CO₂-emissies als gevolg van transport

Voor een bepaling van de omvang van het transport zijn de aan de VBDO gerelateerde werkkilometers meegerekend (woon-werk verkeer en externe afspraken van directie en medewerkers), alsmede de afstand die is overbrugd voor het bijwonen van internationale afspraken. Het kilometerverbruik van bezoekers, of door de VBDO ingeschakelde onderzoekers van andere organisaties, wordt buiten beschouwing gehouden. Bus-, tram- en taxivervoer naar bestemmingen in grote steden (meestal aansluitend op treinreis) zijn dit jaar ook meegenomen.

In 2013 werden meer treinkilometers afgelegd dan in 2012. Het aantal kilometers met de auto is afgenomen. Er zijn vliegtrips in het kader van projecten en Eurosif bijeenkomsten gemaakt.

CO₂-emissies van transport in 2013

	Hoeveelheid (km/jaar)	CO ₂ -emissie (kg/jaar)
Trein	149.184	5.967
Auto	22.336	4.244
Vliegtuig	34.697	3.470
Totaal	206.217	13.681

CO₂-emissies van transport

Totaal	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Km	206.217	132.633	117.313	95.469	66.295	75.240
kg CO₂	13.681	9.078	10.284	10.217	9.433	7.134

CO₂-emissies totaal

Sinds 2001 is een vrijwel klimaatneutrale bedrijfsvoering bereikt, door de CO₂-uitstoot te compenseren met de aanschaf van CO₂-credits. Om de CO₂-emissie van de VBDO te compenseren, kochten we CO₂-credits. De bijdrage van de VBDO wordt geïnvesteerd in klimaatprojecten op het gebied van duurzame energie en bosherstel- en aanplant. Deze projecten zorgen voor een onafhankelijk gecontroleerde vermindering van CO₂ in de atmosfeer. De CO₂-credits zijn gecrediteerd op de CCO₂-rekening van de VBDO. Het CO₂-rekeningafschrift is opgenomen in dit jaarverslag. Meer informatie hierover vindt u op: www.climateneutralgroup.nl.

CO₂-emissies in kg per jaar

Totaal	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Energiegebruik	8.670	7.509	5.240	5.232	5.279	5.013
Transport	13.681	9.078	7.382	10.217	9.433	7.134
Totaal	22.351	16.587	12.621	15.449	14.712	12.147
Totaal per fte	2.539	2.178	2.124	3.252	3.502	2.962

Certificaat

Nummer 33237

Dit certificaat is het bewijs dat in 2013

VBDO

42,2 ton CO₂-uitstoot heeft gecompenseerd
met Gold Standard mix projecten.

Compensatie vindt plaats middels de speciaal door Climate Neutral Group
geselecteerde duurzame energieprojecten.

Met deze projecten wordt elders CO₂-uitstoot teruggebracht.
Wij selecteren onze projecten altijd op de bijdrage die zij leveren
aan de ontwikkeling van de lokale bevolking en regio.
Ontwikkelingen zoals: werkgelegenheid, kennisoverdracht,
gezondheidsverbetering,
stimulering van de eigen economie en lokale milieuverbeteringen.

René Toet
Managing Director
Utrecht, 18/2/2014

Climate Neutral Group

KLEINE INZICHTEN | GROTE OPBRENGSTEN

De institutionele leden van de VBDO

1.	ABN AMRO Mees Pierson	36.	<i>Mensen met een Missie</i>
2.	Access to medicine Foundation	37.	Milieudefensie
3.	Aegon Asset Management	38.	MSCI
4.	ASN Bank	39.	MVO Nederland
5.	ASR	40.	Nierstichting Nederland
6.	Atmosphere	41.	Oikocredit
7.	<i>AXA Investment Managers</i>	42.	Oxfam Novib
8.	Bank Sarasin AG	43.	Pensioenfederatie
9.	Between-us	44.	PWC
10.	Binckbank NV	45.	Profundo
11.	Climate Neutral Group	46.	<i>Protestantse Kerk in Nederland</i>
12.	CNV International	47.	Pure Ambition
13.	Cordaid	48.	Rabobank
14.	Createlli	49.	Raedthuys Groep BV
15.	CREM	50.	Respequity
16.	DE Eenhoorn Adviesbureau	51.	SNS Asset Management
17.	Deloitte	52.	Stampa Communications
18.	Delta Loyd	53.	Stichting Natuur en Milieu
19.	Dexia Asset Management	54.	Stichting Pensioenfonds DHV
20.	Eiris	55.	Stichting Pequeno
21.	ElcaMedia CSR	56.	Stichting Prins Bernard
Cultuurfonds
22.	E&Y Accountants LLP	57.	Sustainalytics
23.	Fair Impact	58.	Triodos Bank
24.	Fairfood	59.	VEB
25.	Financial Wise	60.	Van Lanschot Bankiers
26.	FMO	61.	Velthuyse & Mulder
Vermogensbeheer
27.	FNV / St. GBF	62.	Vigeo
28.	Fonds 1818	63.	Wereld Natuur Fonds WNF
29.	Form International	64.	Westland Utrecht Bank
30.	Icco en KerkinActie	65.	<i>Zwitserleven</i>
31.	IMS, Institutional
Management Services Bv		
32.	ING Bank		
33.	<i>Instituut voor Vastgoed
en Duurzaamheid</i>		
34.	<i>Justitia et Pax</i>		
35.	KPMG Sustainability		

Schuingedrukt staan de organisaties die in 2013 lid zijn geworden van de VBDO.

Proefleden: **Wealth management partners**
Double Dividend

Engagement met beursgenoteerde bedrijven

	Bedrijfsnaam	Datum	Gespreksonderwerpen
	Ahold	3 april	Gesprek over vakbondsrechten in de VS, tax policy en audits leveranciers
	Acomo	13 maart	Diverse thema's, o.a. duurzame handel voedingsmiddelen
	AkzoNobel (analistennetwerk)	12 maart	Eco efficiëntie, verbeterpunten voor Akzo Nobel, reactie op CFO
	Akzo Nobel	10 april	Voorbereidend gesprek AVA
	AkzoNobel	3 december	Remuneratie, belasting, diversiteit, doestellingen
	Arcelor Mittal	8 mei	Gesprek na afloop AVA; o.a. over CO ₂ -emissies en ketenbeheer
	Arcadis	10 april	Diverse milieu-thema's
	BAM	10 julie	Bespreken onderwerpen stakeholderdialoog
	BAM	8 november	Stakeholderdialoog
	Corio	september	Diverse gesprekken ter voorbereiding stakeholderdialoog
	Douwe Egberts Master Blenders	20 maart	Duurzame koffieproductie; Verkennende gesprekken over stakeholderdialoog
	DSM	8 maart	Engagementgesprek
50	EADS	26 mei	Conference call over diverse thema's (tax, energie efficiëntie)
	EADS	14 november	Engagementgesprek bij VBDO
	Eneco	8 april	Optie voor stakeholderdialoog voor Eneco
	Fugro	10 januari	Engagementgesprek
	Heineken	4 april	Engagementgesprek; voorbereidend gesprek AVA
	Holland Colours	14 augustus	Engagementgesprek over MVO
	ING	10 juni, 5 juli	Gesprekken
	Kasbank	15 februari	Engagementgesprek
	Kendrion	11 april	Engagementgesprek
	KPN	22 januari	Engagementgesprek
	KPN	20 november	Stakeholderdialoog
	Microsoft	12 september	Kennismaking en algemeen duurzaamheid
	Nedap	7 augustus	Engagementgesprek
	Ordina	27 mei	Vorbereiding stakeholderdialoog

Engagement met beursgenoteerde bedrijven

Bedrijfsnaam	Datum	Gespreksonderwerpen
Ordina	28 augustus	Stakeholderdialoog
Pharming	10 juni	Gesprek met directeur Sijmen de Vries
Philips	8 mei	AVA follow up gesprek
Philips	2 december	Gesprek over ketenbeheer
PostNL	14 november	Engagementgesprek
Randstad Holding	2 februari	Engagementgesprek, o.a. over energiebesparing in kantoren
Reed Elsevier	13 maart	Engagementgesprek over ketenbeheer
St Microelectronics	27 juni	Conference call engagement
Telegraaf Media Group	26 februari	Engagementgesprek
Telegraaf Media Group	25 juni	Stakeholderdialoog
Unilever	10 juni	Conference call
USG People	29 april	Evaluatie stakeholderdialoog
Vodafone NL	6 februari	Engagementgesprek
Vodafone NL	9 april	Stakeholderdialoog
Wolters Kluwer	19 maart	Engagementgesprek
X5 Retail Group	29 april	gesprek met company secretary
Reed Elsevier	13 maart	Engagementgesprek over ketenbeheer
St Microelectronics	27 juni	Conference call engagement
Telegraaf Media Group	26 februari	Engagementgesprek
Telegraaf Media Group	25 juni	Stakeholderdialoog
Unilever	10 juni	Conference call
USG People	29 april	Evaluatie stakeholderdialoog
Vodafone NL	6 februari	Engagementgesprek
Vodafone NL	9 april	Stakeholderdialoog
Wolters Kluwer	19 maart	Engagementgesprek
X5 Retail Group	29 april	Gesprek met company secretary

CO₂-emissies

De CO₂-emissies van het kantoorgebonden energiegebruik zijn als volgt berekend:

- Gas: verbruik op basis van eindafrekening gasleverancier; duizend m³ gas = 31,65 GJ primaire energie; 1 GJ primaire energie (gas) = 56,0 kilogram CO₂
- Elektriciteit: verbruik op basis van eindafrekening elektriciteitsleverancier; duizend kWh elektriciteit = 3,6 GJ / 0,4 (40 procent rendement elektriciteitsopwekking) = 9 GJ; 1 GJ primaire energie (elektriciteit) = 70,8 kilogram CO₂

De CO₂-emissies van transport zijn berekend aan de hand van de volgende gemiddelde omrekeningsfactoren:

- Trein: gemiddeld 0,04 (0,02-0,06) kilogram CO₂ per persoon per kilometer
- Vliegtuig (korte afstanden): 0,15 (0,11-0,18) kilogram CO₂ per persoon per kilometer
- Vliegtuig (lange afstanden): 0,10 (0,08-0,11) kilogram CO₂ per persoon per kilometer
- Auto: 0,19 (0,12-0,26) kg CO₂ per autokilometer (middelman auto, benzine, één persoon per auto, korte afstanden tot ongeveer 150 kilometer)

Emissies en klimaateffecten van transport

Voor spitsverkeer buiten de stad (korte afstand < 100 km) geldt dat de CO₂-emissie van het openbaar vervoer ongeveer 20% is in vergelijking met auto's bij een bezettingsgraad van één persoon per auto. Zelfs als er drie personen in een auto zitten, zijn de CO₂-emissies per reizigerskilometer van de auto nog steeds groter dan die van het openbaar vervoer. Het klimaateffect van vliegtuigen is groter dan de uitstoot van CO₂ alleen doet vermoeden. Ook de op grote hoogte uitgestoten waterdamp en NOx hebben een klimaateffect. De meest waarschijnlijke schatting is dat het klimaateffect van de luchtvaart ongeveer 2,7 keer zo groot is als het klimaateffect van de CO₂-uitstoot alleen. Dit betekent dat het klimaateffect van een vliegtuig per reizigerskilometer gemiddeld ongeveer vijf maal zo groot is als dat van de gemiddelde autopassagier. Zelfs ten opzichte van een alleen rijdende automobilist is het klimaateffect van een gemiddelde vliegtuigpassagier groter.

De trein blijkt zowel op korte als langere afstand het minst vervuilende vervoermiddel. Doordat de VOS en NOx emissies van elektriciteitscentrales bijna nul zijn, steekt de trein ook op dit onderdeel gunstig af ten opzichte van auto en vliegtuig. Bij een snelheid van auto's boven de 120 km/uur nemen de emissies onevenredig snel toe.

Op dit moment is er vanuit het GRI nog geen protocol beschikbaar met omrekeningsfactoren voor CO₂-emissies. Zodra dit zogenaamde 'Measurement Protocol Energy' beschikbaar komt, is het mogelijk dat de gebruikte omrekeningsfactoren opnieuw herzien moeten worden. Deze emissiefactoren zijn lager dan die gebruikt werden in voorgaande rapportages. Op basis van deze nieuwe factoren zijn de gegevens van voorgaande jaren herberekend, waardoor verschillen ontstaan met de cijfers in voorgaande jaarverslagen.

papier

Het papierverbruik wordt berekend met behulp van de volgende formule: [papierverbruik 2012] = [voorraad kilogram papier per 01-01-2012] + [inkoop kilogram papier gedurende 2012] - [voorraad kilogram papier per 01-01-2013].

Van elke kernindicator uit de GRI-richtlijnen voor duurzaamheidsverslaglegging is vermeld of en zo ja op welke pagina van het VBDO jaarverslag deze beschreven wordt: p. = paginanummer waarop indicator beschreven wordt N.B. = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar. N.V.T. = indicator is niet van toepassing op de VBDO.

	Visie en strategie	Pagina
1.1	Duurzame ontwikkeling	9
1.2	Directieverslag	6, 7

	Profiel van de organisatie	Pagina
2.1	Naam van de organisatie	5
2.2	Belangrijkste producten en diensten	9, 10
2.3	Operationele structuur	8 - 10
2.4	Beschrijving van bedrijfsonderdelen/ Locatie kantoor	5, 10
2.5	Landen waarin de activiteiten plaatsvinden	5
2.6	Juridische status	6, 7
2.7	Soort markten	4, 5
2.8	Omvang van organisatie (aantal werknemers, productieomvang)	46
	Productieketen	N.V.T.
2.9	Lijst van stakeholders	49

	Reikwijdte van verslag	Pagina
2.10	Contactpersonen	5
2.11	Verslagperiode / voeg 'jaarlijks' toe	5
2.12	Datum van het meest recente vorige jaarverslag	5
	Lijst van alle zaken die zijn opgenomen in de geconsolideerde financiële gegevens van de organisatie	32- 43
2.13	Grenzen van verslag / definiëring inhoud van het rapport en de afbakening aspecten	5
	Lijst van alle materiële aspecten	N.B.
	Afbakening van de materiële aspecten binnen en buiten de organisatie	5 - 10
2.14	Veranderingen in omvang, structuur, producten/diensten, etc.	6 - 17
2.15	Basis van verslaglegging over joint ventures etc.	N.V.T.
2.16	Verklaring van correcties op gegevens in vorige verslagen Significante veranderingen ten opzichte van vorige rapportages met betrekking tot de aspecten	N.B.

	Profiel van verslag	Pagina
2.17	Besluiten om GRI wel/niet toe te passen	5
2.18	Definities/criteria gebruikt bij berekenen van economische/sociale/ milieu kosten en baten	52
2.19	Veranderingen in meetmethoden t.o.v. voorgaande jaren	N.V.T.
2.20	Beleid en uitvoering van methoden om zekerheid te vergroten m.b.t. volledigheid en betrouwbaarheid van verslag	5
2.21	Externe onafhankelijke verificatie van het verslag	44 - 45
2.22	Wijze waarop additionele informatie verkregen kan worden	5

Structuur en bestuur		Pagina
3.1	Governance structuur van de organisatie	6, 7
3.2	Percentage van bestuur dat onafhankelijk is	8
3.3	Proces om te bepalen welke expertise bestuursleden nodig hebben om de strategische richting van de organisatie te bepalen (incl. beoordelen risico's en kansen)	8 - 11
3.4	Processen op bestuursniveau voor management van risico's en kansen	8 - 11
3.5	Relatie tussen vergoeding van het bestuur en het behalen van de doelstellingen van de organisatie (financieel en niet-financieel)	6 - 11
3.6	Organisatiestructuur en sleutelpersonen voor toezicht over en implementatie van beleid	6 - 11
3.7	Verklaringen m.b.t. missie en waarden; gedragscodes en status van implementatie	5 - 11
3.8	Wijze waarop aandeelhouders (= leden) aanbevelingen aan het bestuur kunnen doen	6 - 8

Stakeholder engagement		Pagina
3.9	Basis voor identificatie en selectie van belangrijkste stakeholders	5 - 11
3.10	Benaderingen van overleg met stakeholders, frequentie en aard daarvan	5 - 11
3.11	Soort van informatie gegenereerd door stakeholder consultatie	5 - 11
3.12	Gebruik van informatie die voortkomt uit overleg met stakeholders	5 - 11

Beleid en management systemen		Pagina
3.13	Uitleg of en zo ja hoe het voorzorgsprincipe is toegepast	N.V.T.
3.14	Codes/richtlijnen die de organisatie vrijwillig onderschrijft	N.V.T.
3.15	Lidmaatschap van nationale of internationale organisaties	6, 7
3.16	Levenscyclusbeheer & ketenmanagement	7
3.17	Benadering voor management van indirecte sociale, economische en milieueffecten van de activiteiten	N.B.
3.18	Belangrijke besluiten aangaande veranderingen in aard of locatie van activiteiten	N.V.T.
3.19	Programma's en procedures m.b.t. sociale, economische en milieuprestaties (prioriteiten, doelstellingen, communicatie & training, monitoring, auditing)	48 - 51
3.20	Status van certificering van managementsystemen	N.V.T.

GRI inhoudsopgave		Pagina
4.1	Tabel met plaats van elke GRI-indicator in rapport	53 - 55

Economische prestaties		Pagina
EC1	Netto omzet	32 - 43
EC2	Geografische uitsplitsing van markten	nvt
EC3	Kosten van alle aangeschafte goederen	32 - 43
EC4	Percentage van rekeningen dat volgens voorwaarden voldaan is	32 - 43
EC5	Loonkosten en –baten (onderverdeeld per land/regio)	N.V.T.
EC6	Kapitaalverstrekkers en aan hen betaalde rente en dividenden	N.V.T.
EC7	Toename/afname in verdiensten per eind verslagperiode	32 - 43
EC8	Omvang van belastingen betaald, per soort en per land	N.V.T.
EC9	Ontvangen subsidies, per land/regio	N.V.T.
EC10	Donaties aan de gemeenschap en goede doelen, per soort	N.V.T.

Milieuprestaties		Pagina
EN1	Totaal materiaalgebruik anders dan water	46 - 47
EN2	Percentage gerecycled/hergebruikt van gebruikte materialen	46 - 47
EN3	Direct energiegebruik, onderverdeeld naar primaire energie bron	N.V.T.
EN4	Indirect energiegebruik	46 - 47
EN5	Totaal watergebruik	46 - 47
EN6	Locatie en omvang van land in bezit	N.V.T.
EN7	Effect van de activiteiten van de organisatie op biodiversiteit	N.V.T.
EN8	Emissies van broeikasgassen	46 - 47
EN9	Gebruik en emissies van ozonaantastende stoffen	46 - 47
EN10	NOx, SOx en andere emissies naar lucht	N.V.T.
EN11	Hoeveelheid afvalwater, gespecificeerd	46 - 47
EN12	Belangrijke lozingen naar water	46 - 47
EN13	Lozingen van chemicaliën, olie en brandstoffen	46 - 47
EN14	Belangrijke milieueffecten van producten en diensten	46 - 47
EN15	Percentage van producten dat recyclebaar is en percentage dat werkelijk gerecycled wordt	46 - 47
EN16	Incidenten en boetes voor niet voldoen aan wet- en regelgeving	

Sociale prestaties		Pagina
LA1	Samenstelling van personeel	46
LA2	Aantal gecreëerde banen	N.V.T.
LA3	Percentage van werknemers dat door een vakbond vertegenwoordigd wordt	N.V.T.
LA4	Overleg en onderhandeling met werknemers over veranderingen in de activiteiten van de organisatie	46
LA5	Wijze van registreren en verslagleggen over ongevallen en ziekteverzuim, in relatie tot ILO-code	N.V.T.
LA6	Aanwezigheid van arbo-dienst o.i.d.	N.V.T.
LA7	Omvang ziekteverzuim en bedrijfsongevallen	N.V.T.
LA8	Programma's m.b.t. HIV/AIDS	N.V.T.
LA9	Aantal uren training per werknemer per jaar	N.V.T.
LA10	Beleid en programma's m.b.t. gelijke rechten en discriminatie	N.B.
LA11	Samenstelling van management en bestuur (sekseverhouding; andere indicators van diversiteit)	11
HR1	Beleid en procedures voor alle relevante aspecten m.b.t. mensenrechten	N.V.T.
HR2	Bewijzen van rekening houden met mensenrechten als onderdeel van investeringsbesluiten en selectie van toeleveranciers/onderaannemers	N.V.T.

Selectie van toeleveranciers/onderaannemers		Pagina
HR3	Beleid en procedures t.a.v. mensenrechten in de productieketen	N.V.T.
HR4	Beleid en procedures ter preventie van discriminatie	N.V.T.
HR5	Beleid t.a.v. vrijheid van vereniging (in vakbonden e.d.)	N.V.T.
HR6	Beleid en procedures m.b.t. het uitsluiten van kinderarbeid	N.V.T.
HR7	Beleid en procedures ter preventie van gedwongen arbeid	N.V.T.
SO1	Beleid t.a.v. effecten op de gemeenschap in gebieden waar de organisatie actief is	N.V.T.
SO2	Beleid en procedures m.b.t. corruptie en omkoping	N.V.T.
SO3	Management van politieke lobby en sponsoring	N.V.T.
PR1	Veiligheid en gezondheid van klanten bij gebruik van producten/diensten	N.V.T.
PR2	Productinformatie en etikettering	N.V.T.
PR3	Bescherming van consumenten privacy	N.V.T.

Ontwikkeling maakt beleggers en ondernemingen bewust van hun bijdrage
aan het doel van de VBDO: een duurzame kapitaalmarkt.

VBDO (Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling)
www.vbdo.nl | www.duurzaamaandeel.nl | www.goed-geld.nl

Pieterstraat 11, 3512 JT Utrecht, T +31 (0) 30 234 00 31, info@vbdo.nl